

Om det pris

vi alla

betalar för

VINSTEN MED INVANDRING

Tidö- politikens

stängda gränser

TONY JOHANSSON

KATALYS.
No:123

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING 3

FÖRORD 5

1. DÄRFÖR VISAR INTE TVÄRSNITTSBERÄKNINGARNA "INVANDRINGENS KOSTNADER" 6

1.1. STUDIER OM STATSFINANSIELLA EFFEKTER – EN BAKGRUND 6

1.2. STUDIERN VISAR INTE KOSTNADER 7

1.3. ATT SKAPA OCH BESÄTTA LÅGINKOMSTJOBB 10

1.4. OJÄMLIKHET, LÅGLÖNESEKTORN OCH INDIREKTA EFFEKTER 11

1.5. AVSLUTANDE DISKUSSION 15

2. INVANDRING ÖKAR INTE ARBETSLÖSHETEN 17

2.1. ÖKAR INVANDRINGEN ARBETSLÖSHETEN? 17

2.2. DEN STORA INVANDRINGEN UNDER 2010-TALET 19

2.3. LEDDE FLYKTINGKRISEN TILL ÖKAD ARBETSLÖSHET? 24

2.4. ARBETSLÖSHET BLAND UTRIKES OCH INRIKES FÖDDA 24

2.5. OFRIVILLIG KEYNESIANISM OCH DYNAMISKA TILLVÄXTEFFEKTER 26

2.6. EN KOMMENTAR TILL BEGREPPET SJÄLVFÖRSÖRJNINGSGRAD 28

3. VINSTEN MED INVANDRING 30

3.1. SVERIGE OCH DEN DEMOGRAFISKA MOTVINDEN 30

3.2. KOMPETENSFÖRSÖRJNINGEN I OFFENTLIG SEKTOR 32

3.3. PRODUKTIVITET, TILLVÄXT OCH VÄLSTÅND 33

4. DET SOM GÅR FÖRLORAT MED DET NYA SVERIGE – AVSLUTANDE REFLEKTION 38

LITTERATURFÖRTECKNING 41

TONY JOHANSSON
ÄR DOKTOR I
EKONOMISK
HISTORIA,
UTBILDAD
VID LUNDS
UNIVERSITET.

KATALYS RAPPORT
NO. 123.

© TONY JOHANSSON
2025.

ÖVERSÄTTNINGAR
FRÅN ENGELSKA
TILL SVENSKA
ÄR GJORDA AV
FÖRFATTAREN.

GRAFISK FORM-
GIVNING & OMSLAG:
JESPER WEITZ/
REVOLUFORM.

ILLUSTRATIONER:
MACROVECTOR/
ADOBE STOCK
(BILDERNA HAR
BEARBETATS).

SÄTTNING &
SLUTARBETE:
ARKIV FÖRLAG
PRODUKTION.

TRYCK: KOMMUNALS
VAKTMÄSTERI,
STOCKHOLM, 2025.

Sammanfattning

- Den typ av beräkningar av "invandringens kostnader" som regeringen och Sverigedemokraterna efterfrågar – in- och utbetalningar till den offentliga sektorn från förbestämda grupper – visar inte kostnader för samhället eller den offentliga sektorn, utan beskriver omfördelning inom ramen för skatte- och välfärdssystemen.
- Omfördelning är inte detsamma som kostnader, och vidare går det inte att sluta sig till att invandring ökar denna omfördelning. Liknande beräkningar kan göras för andra grupper i samhället, exempelvis för kvinnor och män. Om en sådan beräkning görs, skulle den visa omfördelning från män till kvinnor. Detta då kvinnor har lägre inkomster och därmed lägre skattebetalningar än män. Ingen skulle dock hävda att den omfördelning som därmed har påvisats utgör en kostnad för att det finns kvinnor i samhället. Att likhets-tecken sätts mellan "omfördelning till" och "kostnad för" när det just handlar om studier över gruppen invandrare och flyktingar saknar logisk grund.
- Invandrare besätter, snarare än skapar låginkomstarbeten. Samtidigt leder inte invandring till ökad total arbetslöshet. Sammantaget betyder detta att invandringen leder till att inrikes födda trycks upp i inkomststrukturen och möter en lägre arbetslöshetsrisk än om invandringen varit lägre.
- Effekten av den stora flyktinginvandringen under mitten av 2010-talet var inte en "systemkollaps". I stället sjönk arbetslösheten, sysselsättningen ökade, tillväxten var god och de offentliga finanserna förbättrades. Invandringen ledde till en offentlig-finansiell expansion som "betalade" sig själv genom den tillväxt som skapades.
- Många som invandrade under 2010-talet har fått jobb i den offentliga sektorn och är idag helt avgörande för att vården och omsorgen ska fungera. Under kommande år, när den inrikes födda befolkningens genomsnittsålder fortsätter att öka, kommer det att vara utrikes födda som står för merparten av kompetensförsörjningen. Utrikes födda är oproportionerligt högt representerade i flera nyckelyrken inom hälso- och sjukvården.
- Invandringen har motverkat den "demografiska motvinden". Utan denna skulle försörjningskvoten varit väsentligt sämre och inrikes födda skulle möta en högre skattekvot och högre pensionsålder eller förlängd arbetsvecka om samma välfärd som idag skulle kunna finansieras och produceras.
- Invandringen leder till ökad produktivitetstillväxt genom flera olika kanaler och ger en högre BNP per capita än om invandring inte skulle tillåtas.
- Invandringen har varit och är en vinst för Sverige och svenskarna genom att den förbättrar försörjningskvoten, bidrar till kompetensförsörjningen i offentlig sektor och ökar produktivitetstillväxten och därmed de genomsnittliga inkomsterna för alla.

Förord

I december 2023 rapporterade Sveriges Television att Tidöpartierna kommit överens om att i sitt reviderade avtal "skriva in en beställning på att kostnaderna för invandringen ska räknas ut". Uppdraget skulle ges till Konjunkturinstitutet. Enligt Sverigedemokraternas partisekreterare, som uttalar sig i reportaget, "handlar det om att man ska se vad invandringen har kostat för skattebetalarna". Syftet är, understryker partisekreteraren, att få fram "resolut fakta-kunskap" (SVT 2023). Tidöpartierna önskade bland annat få fram en beräkning över invandrares inbetalningar till och utbetalningar från den offentliga sektorn samt att detta ska göras per ursprungsland (SR 2023).

Konjunkturinstitutet invände dock mot uppdragets omfattning och påtalade i en skrivelse till Regeringskansliet att uppdraget var av en sådan art att det skulle kräva flera års arbete och flera forskningsprojekt. I stället rekommenderade myndigheten att uppdraget skulle begränsas till en nettokostnadsberäkning samt en litteraturöversikt (Konjunkturinstitutet 2024). Regeringen svarade med att till synes ge ett ännu bredare uppdrag och involvera ytterligare fem myndigheter (Finansdepartementet 2024a) samt till Konjunkturinstitutet översända en tjänsteman från regeringskansliet med syftet att denne skulle "delta i analysarbetet i ett kommande regeringsuppdrag om migrationens ekonomiska effekter" (Finansdepartementet 2024b).

I nyhetsrapporteringen i samband med överenskommelsen, inklusive de båda ovan refererade inslagen i SVT och

Sveriges Radio, accepteras själva utgångspunkten att invandringen är en kostnad. I den mån motbilder bereds utrymme utgörs de vanligen av etiska invändningar. Som exempel kan nämnas hur Centerns partiledare i ett av inslagen kritiserade förslaget för att det skulle vara orimligt att skyddsbehövande människor bedöms utifrån vad de eventuellt kostar.

Det är förstås bra att diskutera dessa etiska aspekter, men lika viktigt är att fästa uppmärksamhet på att vi bevittnar en fullbordad hegemonisk förändring. Själva påståendet att invandring utgör en kostnad antas numera vara ett faktapåstående och frågeställningen är inte längre "om" utan "hur mycket" invandringen kostar. Det är en tydlig förändring som skett under senare år. För något decennium sedan sågs inte ett sådant påstående som en självklar utgångspunkt. Snarare skulle det ha mötts med många ifrågasättanden.

Denna premiss – att invandringen utgör en kostnad – har inte stöd inom forskningen på området. Snarare tyder mycket på att invandring gynnar långsiktig tillväxt, och det är utan tvekan så att den belägenhet som Sverige befinner sig i med en åldrande befolkning och problem med personalförsörjningen i offentlig sektor förvärras med en striktare migrationspolitik.

Syftet med denna rapport är att granska påståendena om "invandringens kostnader" utifrån vad forskningen säger på området.

*Tony Johansson*¹

Lund, februari 2025

1. Jag vill rikta ett tack till professorerna Peo Hansen vid Linköpings universitet, Jesper Strömbäck vid Göteborgs universitet samt Jonas Ljungberg vid Lunds universitet. Därutöver ett tack till Katalysmedarbetarna Max Jerneck, Enna Gerin och Daniel Suhonen. Tack för värdefulla synpunkter och inspel. Eventuellt kvarvarande brister är mitt eget ansvar.

1. Därför visar inte tvärsnittsberäkningarna ”invandringens kostnader”

Beräkningar av invandrargrupperns inbetalningar till den offentliga sektorn i form av olika skatter och deras nyttjande av den offentliga sektorn har gjorts tidigare. Ruist väckte exempelvis stor uppmärksamhet med ESO-rapporten ”Tid för integration” (Ruist 2018), i vilken en beräkning av den ”offentligfinansiella nettokostnaden” för flyktinginvandringen presenteras. Han beräknar denna som summan av den studerade befolkningsgruppens inbetalningar till den offentliga sektorn (skatter) och utbetalningar till samma grupp genom främst socialförsäkrings-systemet, gruppens nyttjande av välfärdstjänster samt olika bidrag relativt vad som skulle ha varit fallet om gruppen i stället speglat totalbefolkningen. Ruist uppskattar för år 2015 nettokostnaden per flykting till 60 000 kronor, vilket, noteras det i rapporten, är en minskning med 10 000 kronor jämfört med tidigare beräkningar publicerade i Ruist (2015). Icke desto mindre kom det i den politiska debatt som följde att betraktas som en ansevärd kostnad som år 2015 summerade till 41,5 miljarder, motsvarande 1 procent av BNP. Det är beräkningar av denna typ som Tidöpartierna i sin beställning till Konjunkturinstitutet främst fokuserar på. Det finns därför skäl att bena ut vad dessa kalkyler egentligen visar.

1.1. Studier om statsfinansiella effekter – en bakgrund

Ruists resultat får mot bakgrund av internationella studier betraktas som tämligen väntade. Rowthorn (2008) gör en litteraturöversikt som visar att den studerade effekten tycks ligga i intervallet ± 1 procent av BNP. Slutsatserna bygger i stor utsträckning på USA, som är det mest studerade landet. Storesletten (2000), Lee och Miller (2000) och Auerbach och Oreopoulos (2000) finner relativt små (positiva såväl som negativa) effekter av migration till USA. Det ska noteras att skillnaderna i nettoeffekt på statsfinanserna är stora när hänsyn tas till utbildningsnivå hos den immigrerande befolkningen. Liknande resultat återfinns för Europa. Weber och Straubhaar (1996) finner en liten positiv effekt för det studerade året (1990) för Schweiz; Wadensjö (2000) finner positiva effekter för invandrare från västliga länder och negativa för invandrare från resten av världen för de danska statsfinanserna för fyra studerade år under 1990-talet; Vargas-Silva et al. (2022) gör en litteraturöversikt av studier utförda på Storbritannien och konkluderar att effekterna är i intervallet ± 1 procent av BNP och i hög grad beroende av typen av invandring. Vad gäller Sverige kan, utöver ovan nämnda studier av Ruist, också

noteras Ekberg (1999) som genomför en studie med fokus på svenskt 1990-tal och drar slutsatsen att under efterkrigstiden var nettoeffekten på statsfinanserna av migrationen positiv, men översteg sannolikt aldrig 1 procent av BNP. Detta förändrades dock och 1991 uppskattas effekten vara negativ om $-0,9$ procent för att därefter stiga under recessionen till -2 procent av BNP år 1994. I sammanhanget kan även Hansen et al. (2017) omnämnas. Studien är gjord på Danmark, men har viss bäring på skandinaviska välfärdsstater. Studien visar en negativ effekt på de offentliga finanserna av icke-västerländsk invandring.

Huruvida en effekt i storleksordningen 1 procent av BNP är att betrakta som stor eller liten är dels avhängigt vilket perspektiv som anläggs, dels frågan om det som i denna litteratur definieras som "statsfinansiell effekt" speglar sanna effekter av migrationen och utgör en faktisk kostnad för den offentliga ekonomin.

Tolkningen av resultaten i de fall någon värdering görs är vanligen att effekten är att betrakta som liten. Så konkluderar exempelvis Rowthorn att "det inte finns något starkt statsfinansiellt argument för eller emot varaktig storskalig immigration". Det går naturligtvis att anföra att en effekt som uppskattas till ± 1 procent av BNP är liten, inte minst då resultatet på sista raden i många länders statsfinanser ofta avviker mer än så från budget. Ur det perspektivet kan migrationens effekter betraktas som en av en oändlig rad kostnads- och intäktsposter, och denna är inte, givet den osäkerhet i estimaten som existerar, stor i sammanhanget. Mot detta kan naturligtvis invändas att idag uppgår BNP till drygt 6 000 miljarder, varvid en extrapolering av Ruists resultat från 2015 skulle ge vid handen att enbart flyktinginvandringen ger kostnader i

storleksordningen 60 miljarder per år. En sådan effekt kan knappast ses som försumbar, och det är lätt att förstå varför denna vinkel, som dessutom är mycket lätt att kommunicera, fått ett sådant genomslag i media och i den politiska debatten. Många vanliga mediakonsumenter tror förmodligen att de är med och betalar i storleksordningen 60 000 kronor per flykting och år. Så är dock inte fallet.

1.2. Studierna visar inte kostnader

Studier som Ruist (2018) och Ekberg (1999) tillämpar en tvärsnittsmetodik för specifika år och en bokföringsansats som närmast är hämtad från företagsekonomin. I korthet innebär metoden att befolkningen delas upp i två grupper och därefter beräknas den offentliga sektorns utgifter till respektive intäkter från dessa grupper. Detta skulle kunna göras för vilka grupper som helst – kvinnor och män, offentliganställda och privatanställda, unga och äldre, förvärvsarbetande och arbetslösa, hög- och låginkomsttagare för att nämna några exempel – men det är en metod som endast fått fotfäste i fråga om invandring.

Kalkylen görs genom att beräkna intäkter och utgifter för gruppen flyktingar (eller invandrare) och jämföra med totalbefolkningen. Om kostnaderna inom ett område eller intäkterna för en skatt avviker från vad dessa skulle ha varit om gruppen flyktingar varit identisk med totalbefolkningen erhålls en differens. När differenserna summeras på intäkts- och utgiftssidan erhålls "nettokostnaden" för flyktingpopulationen. I Ruists kalkyl för 2015 är denna avvikelse på kostnadsidan 7,8 miljarder och på intäktssidan $-33,7$ miljarder kronor, vilket summeras till ovan nämnda $-41,5$ miljarder.

Det bör därför understrykas att det inte är på utgiftssidan som lejonparten av "nettokostnaden" uppstår, utan på intäktssidan, det vill säga skatteintäkterna är lägre från denna grupp än förväntat utifrån totalbefolkningen. Det som främst driver detta resultat är den lägre inkomstnivån i gruppen

På det sätt som resultaten kommit att användas i den offentliga debatten är begreppet helt klart missvisande.

flyktingar. Den uppgick, enligt Ruist, år 2015 till endast 58 procent av inkomsten i gruppen för den övriga befolkningen. Den lägre inkomstnivån speglas i lägre inkomstskatter, arbetsgivaravgifter, konsumtionsskatter och skatter på vinst i företag. Ruists studie innehåller även en prognos över vad som kan förväntas på lång sikt. Den ger vid handen att den offentligfinansiella "nettokostnaden" av en invandrad flykting över dennes livstid uppgår till ett nuvärde av -2,2 miljoner kronor (Ruist 2018, s. 80, tabell 2.3.). Mycket har förändrats sedan 2015, bland annat kraftigt ökad sysselsättningsgrad bland utrikes födda. Om dessa beräkningar görs om idag, skulle sannolikt inte resultatet bli alls lika negativt. Men icke desto mindre måste slutsatsen bli, att varje flykting som får asyl troligen utgör en långsiktig förlustaffär för landet Sverige.

Emellertid är de summor som erhålls vid denna typ av beräkningar inte definitionsmässigt kostnader. Konceptuellt är det en fråga om omfördelning

inom skatte- och välfärdsystemen, och det är vad Ruist (2018) uttryckligen beräknar, men i hans resonemang sker en glidning i texten där "omfördelning" blir "effekt" som i sin tur används synonymt med "offentligfinansiell nettokostnad". Det är tveksamt om begreppet "offentligfinansiell nettokostnad" överhuvudtaget är lämpligt att använda. På det sätt som resultaten kommit att användas i den offentliga debatten, såsom liktydigt med en utgift som Sveriges befintliga befolkning tvingas betala för invandrade flyktingar, är begreppet i varje fall helt klart missvisande.

De summor som beräknas utgör nämligen inte en faktisk offentligfinansiell nettokostnad som skulle försvinna om det inte funnits flyktingar i Sverige. Endast under vissa – som vi ska se nedan orealistiska – antaganden finns det en länk mellan denna omfördelning och en faktisk kostnad för samhället eller den befintliga befolkningen. Ett sådant antagande är att de lågbetalda arbeten – exempelvis inom restaurangbranschen och vissa yrkeskategorier i offentlig sektor – som genererar relativt låga skatteinbetalningar och som idag utförs av människor som tillhör gruppen invandrare eller flyktingar inte skulle utföras om dessa människor ej invandrat till Sverige. I annat fall – om personer födda i Sverige i invandrarnas frånvaro skulle utföra dessa arbeten, vilket får betraktas som mer troligt – kvarstår samma offentligfinansiella omfördelning. Den skulle dock inte klassificeras som en nettokostnad för de offentliga finanserna, eftersom omfördelningen då skulle ske inom gruppen inrikes födda och inte synas i denna typ av beräkningar. Detta beror på hur bokföringsteknik tillämpas på fördefinierade grupper. Den offentliga sektorn har inte gjort någon nettovinst till följd av att samma jobb nu utförs av den befintliga befolkningen i stället för av invandrare.

Som nämndes skulle det vara möjligt att göra den här sortens kalkyler utifrån vilken gruppindelning som helst. Under förutsättning att den delgrupp som studeras inte är en perfekt representation av hela befolkningen, skulle en sådan kalkyl visa på omfördelning till eller från den studerade delgruppen. Om exempelvis den halva av befolkningen som tjänar mest jämförs med den halva som tjänar minst, skulle en dylik kalkyl visa att de förstnämnda utgör en "offentligfinansiell nettovinst". Detta då medlemmarna i denna grupp betalar högre skatter än medianinkomsttagaren och sannolikt också nyttjar vissa delar av välfärdssystemet i lägre utsträckning. Motsvarande kalkyl för låginkomsttagare skulle av samma skäl visa att dessa utgör en "offentligfinansiell nettokostnad". Kvinnor, som tjänar mindre än män, och därför betalar mindre i skatt än män blir en "nettokostnad" och skulle kvinnor i fertil ålder brytas ut och jämföras med genomsnittsinvånaren skulle sannolikt kalkylen visa ännu mer graverande "nettokostnader". Inte bara tjänar denna grupp mindre än genomsnittet, utan dessutom tar kvinnor ut merparten av föräldraförsäkringen samt är i behov av mer sjukvård i samband graviditet, födsel och eftervård. Av lätt förstådda skäl talar sällan ekonomer om kvinnor – eller för den delen om de barn som denna grupp framföder – som nettokostnader för samhället. Det skulle nämligen då bli tydligt för det stora flertalet, att någonting är lurat med dessa beräkningar som porträtterar halva befolkningen som en kostnad och den andra halvan i motsvarande utsträckning som en vinst. Detta blir inte lika uppenbart när beräkningen utförs på en utifrån kommande grupp. Men det är precis samma sak. Det verkar inte ha utförts några studier över kvinnor som nettokostnad för Sverige. En sådan har dock hittats

för Nya Zeeland. Den visar som väntat att kvinnor genererar en negativ "offentligfinansiell nettoeffekt" som under en livstid uppgår till i storleksordningen 120 000 USD år 2010 (Aziz, Gemmell och Laws 2013).² Likhetera med Ruists kalkyl över flyktingpopulationens livstidskostnad är uppenbara. Noteras ska att författarna till den nyzeeländska studien använder begreppet nettoeffekt och inte nettokostnad, till synes väl medvetna om att de studerar effekterna av ett ojämnt samhälle. Om gruppen kvinnor skulle försvinna ur kalkylen för den nyzeeländska ekonomin, följer således inte att männen skulle göra en vinst om i storleksordningen 120 000 USD per kvinnolivstid.

Men med denna metodologiska ansats är det alltså möjligt att "bevisa" att kvinnor i jämförelse med män, låginkomsttagare i jämförelse med höginkomsttagare och yngre i förvärvsarbete jämfört med äldre i förvärvsarbete utgör "offentligfinansiella kostnader", och detta enligt samma logik och metod som används inom forskningen om "invandringens kostnader". Den logiska konsekvensen är att en befolkning bestående av endast män, höginkomsttagare och äldre förvärvsarbete skulle minska de "offentligfinansiella nettokostnaderna". Minst skulle naturligtvis "nettokostnaden" bli om alla hade exakt samma inkomst eftersom detta skulle leda till mycket låg omfördelning, eller ännu hellre: om alla hade en inkomst över genomsnittet, vilket naturligtvis inte är möjligt. De här studierna bygger således på resonemang som inte är logiskt giltiga, eller som Hansen (2022, s. 74) sammanfattar: "[D]e är [...] en övning i ren rappakalja".

Poängen torde därmed vara gjord: det är inte nettokostnader som beräknas i dessa studier.

2. "Den positiva offentlig-finansiella påverkan som kvinnor har mellan 45 och 59 år uppväger aldrig deras tidigare negativa offentlig-finansiella påverkan. Resultatet är att när de stora negativa netto-effekterna av pensionering kommer, adderar de till en redan negativ profil. Män, å andra sidan, verkar ha en positiv kumulativ offentlig-finansiell effekt från cirka 40 till 80 års ålder. För dessa specifika skatter och offentliga utgifter är den kumulativa offentlig-finansiella påverkan för män ungefär noll över hela livsperioden." (Aziz, Gemmell och Laws 2013, s. 22).

1.3. Att skapa och besätta låginkomstjobb

I ovan exempel med den nyzeeländska ekonomin, framstår kvinnor som en "nettokostnad" för att de dels av biologiska skäl besätter en viss position – barnafödande – som får återverkningar på deras inkomster och vårdkostnader, dels för att de av olika sociala och kulturella skäl besätter vissa positioner i inkomststrukturen som gör att de i genomsnitt tjänar mindre än män. Om kvinnorna försvann från Nya Zeeland är det rimligt att anta att de arbeten som de utfört inte skulle försvinna. Dessa arbeten skulle då i stället utföras av män. Allt annat lika – i det här fallet ett antagande om att lönestrukturen förblir oförändrad och att de arbeten som kvinnor tidigare utfört måste utföras – skulle "nettokostnaden" som tidigare fördes upp på gruppen kvinnors konto nu fått föras upp för kontot för gruppen män som övertagit arbeten som kvinnor tidigare haft. Någon besparing för den offentliga sektorn eller någon annan offentlig finansiell effekt skulle inte uppstå, allt annat lika.

Mot bakgrund av detta exempel förefaller det absurt att trots detta hävda att den negativa offentligfinansiella effekt som Aziz, Gemmell och Laws (2013) finner för gruppen kvinnor utgör en faktisk nettokostnad. Men det är på just ett sådant resonemang och med dylika antaganden som tvärsnittsberäkningarna för invandringens "offentligfinansiella nettokostnader" grundas.

Som noterades ovan är lejonparten av "nettokostnaden" hänförlig till intäktssidan, det vill säga relativt sett lägre skatteinbetalningar från flyktingpopulationen. Den faktor som driver detta är, som också noterades, relativt lägre inkomster. Det finns två huvudförklaringar till detta förhållande.

För det första relativt högre arbetslöshet/lägre sysselsättningsgrad i flyktingpopulationen. För det andra en relativ överrepresentation i låginkomststyrken. Den första huvudförklaringen är ämnet för nästa kapitel, men här kan konstateras att endast givet att invandring ökar det relativa arbetslöshetstalet för hela befolkningen, det vill säga andelen arbetslösa av den totala arbetskraften, kan det antas finnas visst fog för slutsatsen att den offentligfinansiella omfördelning som följer därav också utgör en faktisk nettokostnad av invandring för den befintliga befolkningen. En av slutsatserna i nästa kapitel är dock att det saknas forskningsstöd för att invandring ökar den totala andelen arbetslösa i befolkningen, varvid vi här endast konstaterar att en relativt högre arbetslöshet i gruppen invandrare i sig inte är tillräckligt för att dra slutsatsen att den offentligfinansiella omfördelning som följer speglar en faktisk nettokostnad för samhället.

Den andra huvudförklaringen har redan berörts ovan, med exemplet där de nyzeeländska männen i en situation där alla kvinnor försvinner tar över de jobb som kvinnorna tidigare utfört. Nyckelfrågan är, som Scocco (2020) påtalar, huruvida invandrare skapar eller besätter låginkomstjobb. Om dessa låglönesektorer skulle ha varit relativt lika stora utan invandring, följer, allt annat lika, att omfördelningen relativt sett skulle ha varit lika stor som den är med invandring, det vill säga den relativa "nettokostnaden" skulle inte påverkas. Innebörden av detta är att infödda skulle ha besatt dessa positioner, på samma sätt som männen i den nyzeeländska kontrafaktiska ekonomin i ovan exempel skulle ha besatt de positioner som kvinnor tidigare haft.

Men det ska noteras att även om det visar sig att invandring leder till växande

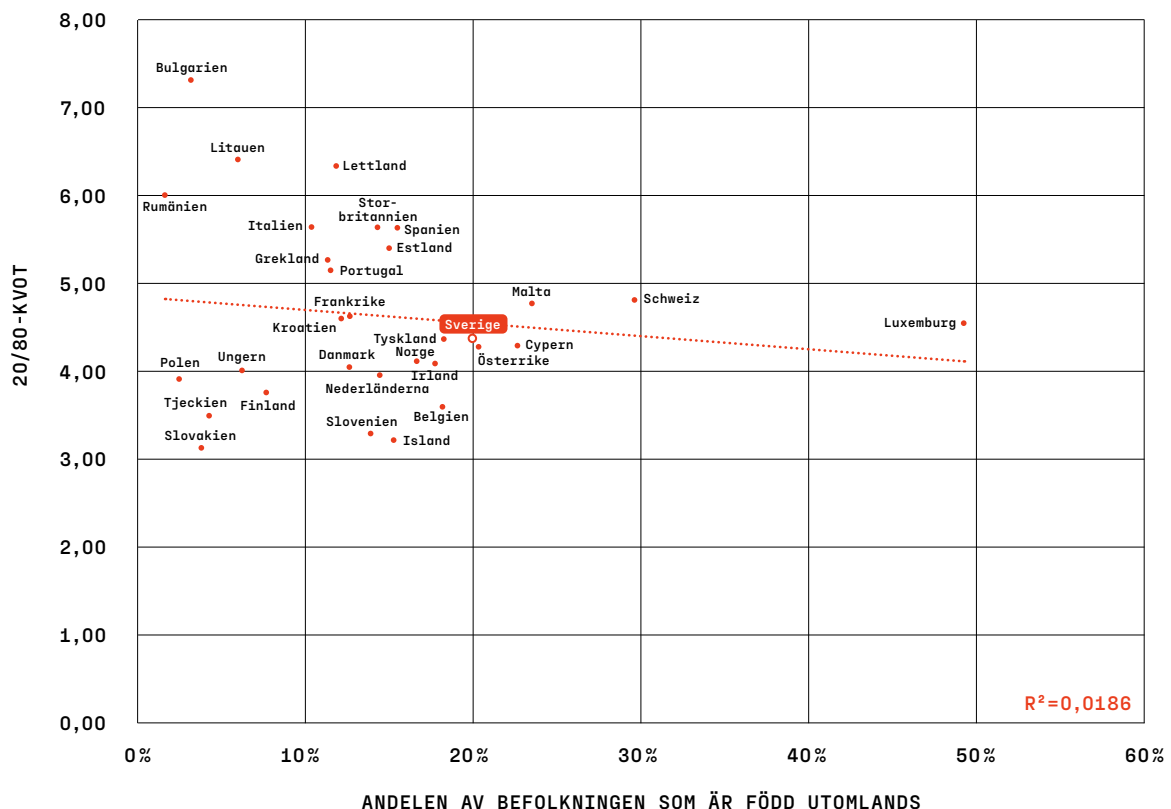
låglönessektorer är det i sig inte tillräckligt för att kunna sluta sig till att "nettokostnaden" därmed ökar för samhället. Snarare handlar det i ett sådant fall om att samhället inte av politiska skäl accepterar de sociala konsekvenserna av att ha stora låglönessektorer och därför omfördelar resurser via välfärdssystemet. Det är dock ett politiskt val, inte en fråga om ekonomins funktionssätt. Inte heller i denna hypotetiska situation tycks därför begreppet "nettokostnad" lämpligt att använda. Stora löneskillnader och stora låglönessektorer har dock andra effekter som kan påverka tillväxt, produktivitet och innovationskraft i ett samhälle. Det är emellertid en empirisk fråga huruvida invandring leder till större låglönessektorer.

1.4. Ojämlighet, låglönessektorn och indirekta effekter

Det kan först och främst konstateras, att en stor utrikes född population i sig inte är korrelerat med graden av ojämlikhet i ett land. I **Diagram 1** framgår att ojämlikheten inte är större i länder som har en stor andel utrikesfödda av befolkningen. Det finns överhuvudtaget ingen korrelation mellan variablerna. Korrelation implicerar inte kausalitet, och omvänt innebär inte avsaknad av korrelation att det ej kan föreligga kausala relationer. Men om en mycket hög korrelation återfunnits i det här fallet, hade det funnits goda skäl att misstänka ett starkt kausalt samband. Det finns inte och

DIAGRAM 1

Utrikes födda och ojämlikhet per land.³

3. Avser år 2022, med undantag för Storbritannien och Island där data är från 2018. Källa är Eurostats dataserier över total befolkning 1 januari per år samt motsvarande serie för utrikes födda samt egna beräkningar (Eurostat 2023b). 20/80-måttet beräknas som kvoten mellan den femtedel av befolkningen som har högst respektive lägst inkomster. Data har hämtats från Eurostat (Eurostat 2023a).

därför kan det hållas för troligt att det sannolikt är andra förhållanden än andelen utrikesfödda som är avgörande för graden av ojämlikhet i ett land.

Diagram 1 ger en statistisk bild av ett tvärsnitt. Frågan är dock vad som sker i ett samhälle och en ekonomi som har stora inflöden av migranter.

Den inhemska arbetskraften trycks uppåt i sysselsättningsstrukturen och invandrare fyller på underifrån.

Det implicita antagandet i de tidigare diskuterade tvärsnittskalkylerna är att då invandrare är överrepresenterade i låginkomstgrupper, får invandringen i sig självt dessa grupper att växa. Utan detta antagande går det inte att beskriva den statsfinansiella omfördelning som studierna redovisar som en effekt av invandringen, och naturligtvis än mindre som en offentligfinansiell nettokostnad.

Det är inte orimligt att anta att invandring – i synnerhet om denna invandring består av lågkvalificerad arbetskraft eller om det finns stora sektorer med låg facklig organisationsgrad – leder till fallande löner eller till att löneutvecklingen hålls tillbaka. Samma effekt torde uppstå om invandrarna i det nya landet får arbeten som understiger deras kompetens och utbildningsnivå.⁴ Ett större utbud av arbetskraft, borde leda till ett tryck neråt på lönerna. Detta är ett bärande argument i den politiska vänstern för restriktiv migrationspolitik i allmänhet (se exempelvis Greider (2020) och för restriktiv arbetskraftsinvandring i

synnerhet (se exempelvis uttalanden i SvD 2020), och har varit ett bärande argument för LO att driva en linje för restriktiv, behovsprövad arbetskraftsinvandring.

Det finns gott om exempel på exploatering av utländsk arbetskraft och att denna riskerar tillta vid etnisk segmentering av arbetsmarknaden och arbetsplatsen (Kjellberg 2023), något som varit föremål för såväl statliga utredningar (SOU 2016:70) som granskning av Riksrevisionen (Åberg och Danielsson 2016). Inte minst har situationen för utländska bärplockare varit något av en årlig följetong som det skrivits mycket om (se Wingborg 2014) för en översikt av situationen under de första åren av 2010-talet). Under senare år har även krogbranschen uppmärksamats, bland annat har rena slaförhållanden på krogar runt Möllevångstorget i Malmö avslöjats (Kvällsposten 2020). I nagelvårdsbranschen har liknande förhållanden dokumenterats av Skatteverket (Skatteverket 2021).

Frågan är emellertid om dessa exempel är representativa för arbetsmarknaden i stort samt i vilken utsträckning dessa arbeten skapas till följd av invandring och i vilken utsträckning som dessa positioner på arbetsmarknaden besätts av utländsk arbetskraft. Enligt Foged och Peri (2016) tycks det snarare förhålla sig så att effekterna av invandring på såväl löner som sysselsättningsgrad för den inhemska arbetskraften är små, samtidigt som det uppenbart också är så att många invandrare arbetar i låginkomstyrken. Det tyder på att snarare än att konkurrera med inhemsk arbetskraft om dessa arbeten med fallande löner som resultat, sker en omfördelning av den inhemska arbetskraftens sysselsättning från lågkvalificerade arbeten till arbeten med högre kvalifikationer och löner. Den inhemska arbetskraften trycks

4. Mycket tyder på att så är fallet. SCB visar i en rapport flera exempel på detta. Ett sådant är civilingenjörer som är utrikesfödda. Av dessa hade år 2015 30 procent arbeten som de var överkvalificerade för (SCB 2017).

uppåt i sysselsättningsstrukturen och invandrare fyller på underifrån. Foged och Peri (2016, s. 3), som studerar den danska arbetsmarknaden under perioden 1991–2008, summerar sina resultat på följande sätt:

För det första har ökningen av flykting-
invandrare drivit inhemska arbetare
med låg utbildningsnivå att byta yrke.
Denna rörelse var mot icke-manuella
yrken, och särskilt stark när arbetare
bytte arbetsplats. För det andra blev
effekten på lön och sysselsättning för
lågutbildad inhemsk arbetskraft positiv
eller obefintlig.

En sådan dynamik leder till etnisk
skiktning av arbetsmarknaden, något
som har många sociala effekter som det
finns anledning att vara kritisk till. Men
är detta en korrekt beskrivning av hur en
ekonomi fungerar, blir effekten för den
inhemska arbetskraften att den i genom-
snitt erhåller högre inkomster än den
skulle ha gjort utan invandring. Stöd för
denna hypotes finns även för Sverige och
perioden 1990–2003, då invandringen
tycks ha lett till ökade löner för den
inrikesfödda lågkvalificerade arbetskraf-
ten som i invandratäta regioner tende-
rade byta arbeten och i synnerhet uppåt
på löneskalan (Adjei et al. 2021).

Den empiriska internationella
litteraturen på området ger stöd för en
sådan dynamik, där den övergripande
tendensen är att den tidigare vanliga
uppfattningen inom forskningsfältet,
att migrationen har stora negativa löne-
effekter för den inhemska befolkningen
(se Borjas 2003), kommit att utmanas.
Senare studier ger nämligen skäl att
revidera den bilden. Dustmann, Glitz
och Frattini (2008, s. 487) konstaterar
i en översikt av forskningen om den
amerikanska arbetsmarknaden att
”många nyligen publicerade artiklar

[...] misslyckas med att finna en negativ
effekt på den befintliga befolkningens
löner”. Ottaviano och Peri (2012) visar
på i genomsnitt positiva löneeffekter för
den inhemska befolkningen i USA, men
negativa för den invandrade befolkningen.
En orsak är att den inhemska arbetskraf-
ten inte är perfekt substituerbar med den
invandrade. Den brittiska ekonomin är
liksom den amerikanska välbeforskad.
I en tidig studie för perioden 1992–2000
finner Dustman, Fabbri och Preston
(2005) inte stöd för negativa löneeffekter
för den inhemska befolkningen av
invandring. Manacorda, Manning och
Wadsworth (2006) visar att migrationen
till Storbritannien under perioden
1975–2005 inte tycks ha haft effekter på
lönerna för den inhemska befolkningen,
men finner en negativ effekt på migrant-
populationens löner, vilket indikerar att
invandring huvudsakligen påverkar de
invandrare som redan är i landet. Resulta-
ten liknar därmed de som Ottaviano och
Peri (2012) finner för USA. Emellertid
innebär en positiv eller obefintlig effekt
på inrikes föddas löner och samtidig
negativ effekt på lönerna för utrikes födda
att den ekonomiska ojämlikheten mellan
grupperna torde öka. Detta kan även ske
samtidigt som låglönesektorn växer. Men
även om så skulle bli fallet, skänker de
här empiriska resultaten ytterligare ljus
över bristerna i tvärsnittskalkylerna över
invandringens kostnader.

Om invandring leder till att inrikes
födda pressas upp på löneskalan, följer
att skattebetalningarna från gruppen
inrikes födda ökar relativt utrikes
födda. I tvärsnittskalkylerna tolkas
detta som en ökad ”nettokostnad” för
invandringen då det framstår som en
ökad omfördelning från den befintliga
befolkningen till invandrarbefolkningen,
när det i själva verket är invandringen
som indirekt orsakat de relativt högre
skattebetalningarna från gruppen

inrikes födda. Colas och Sachs (2020), som studerar lågkvalificerad invandring till USA, visar att denna mekanism som de benämner som "den indirekta statsfinansiella effekten av immigration" kan vara tämligen stor, och att den offentligfinansiella effekten av invandrad lågkvalificerad arbetskraft i själva verket kan vara positiv, trots att tvärsnittskalkylerna som endast beräknar direkta effekter visar på negativa bidrag. Deras slutsats är, när de adderar dessa indirekta effekter till de scenarier som återfinns i en central rapport från NAS (National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine 2017) att "en lågutbildad immigrant som flyttar till USA adderar årligen mellan 770 USD och 2 100 USD till de offentliga finanserna genom denna indirekta effekt", vilket är så pass mycket att den totala effekten (direkta och indirekta) på de offentliga finanserna antingen blir positiv eller kraftigt reducerar den negativa effekten i de

mer pessimistiska scenarier som NAS redovisar.

Resonemanget hittills utesluter, som noterats, inte att låginkomstsektorn kan växa som en konsekvens av invandring. Andersson, Eriksson och Scocco (2019) genomför en studie för femton europeiska ekonomier för perioden 1995–2017 och visar att flyktinginvandring har en liten, men statistiskt signifikant positiv effekt på tillväxten av låglönesektorerna. Resultatet drivs dock av södra Europa, Storbritannien och Irland. Effekterna av flyktinginvandring på låglönesektorns tillväxt i Kontinentaleuropa och i de nordiska länderna är däremot försumbar på kort sikt och icke-existerande på längre sikt. En möjlig tolkning är att effekterna är avhängig institutionella förhållanden, såsom socialförsäkrings-system, arbetslöshetsersättning, facklig styrka, arbetsrättslagstiftning och graden av statlig kontroll.

Det kan avslutningsvis därför vara

DIAGRAM 2

Låglönebranschernas andel av total sysselsättning i de nordiska länderna 2013–2022.

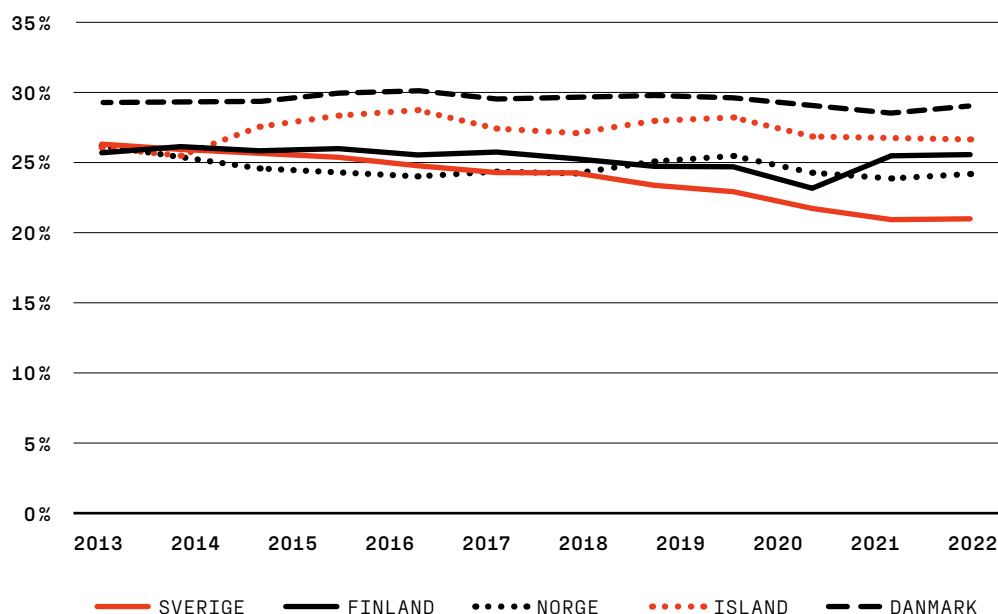
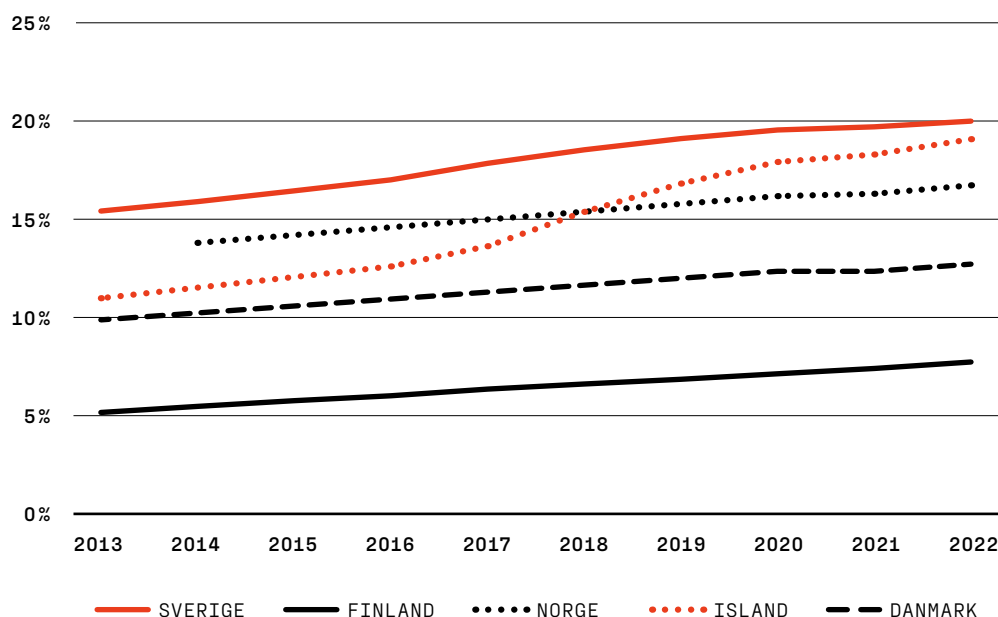

DIAGRAM 3

Andel utrikes födda av befolkningen i de nordiska länderna 2013–2022.

rimligt att kort studera utvecklingen av låglönebranscherna i de nordiska länderna och kontrastera dessa mot förändringen i andel utrikes födda.⁵

I Diagram 2 och 3 redovisas data för perioden 2013–2022. Det kan noteras att Sverige är det land som har de minsta låglönebranscherna som andel av total sysselsättning, och att dessa branschers andel markant minskar i Sverige under perioden. Detta drivs av en absolut minskning av dessa branscher, samtidigt som den totala sysselsättningen markant ökar. Detta sker parallellt med en kraftig ökning av den utrikesfödda befolkningens andel av total befolkning, och, ska det noteras, därmed parallellt med den stora flyktinginvandringen under framförallt 2014–2015. I övriga nordiska länder ökar också den utrikes födda befolkningen, i synnerhet på Island, men till skillnad från Sverige växer låglönebrancherna i absoluta tal i

de övriga nordiska länderna, varvid dessa branschers andelar av total sysselsättning är tämligen oförändrade. Samma brasklappar om kausalitet som nämndes tidigare gäller även för dessa statistiska förhållanden. Men det är för svenskt vidkommande svårt att förena dessa resultat med hypotesen att invandring, och då i synnerhet flyktinginvandring, ger som effekt att låglönebranscherna ökar. Dessa branscher har i Sverige minskat under samma period som andelen utrikesfödda ökade med 4,5 procentenheter, en period som också inkluderade den stora flyktingkrisens år då över 300 000 personer sökte asyl i Sverige.

1.5. Avslutande diskussion

I såväl Sverige som internationellt pågår en diskussion om de ekonomiska effekterna av invandringen. Det är ett brett

5. Låglönebranscherna definieras här på samma sätt som i Goos, Manning och Salomons (2014) som ISCO-koderna 5 (Service and sales workers) och 9 (Elementary occupations). Serierna för sysselsatta 15–64 år har använts (Eurostat 2023c). Lönenivåerna för dessa branscher skiljer sig åt mellan länder, vilket talar emot detta sätt att definiera låglönebranscherna, men fördelen är att metoden medför jämförbarhet mellan länder. Metoden används också av Andersson, Eriksson och Scocco (2019).

forskningsfält, men det är framför allt försöken att kvantifiera "kostnaderna" för skattebetalarna av invandringen som rönt uppmärksamhet. Sannolikt för att detta har en djup klangbotten för de stridslinjer som definierar dagens politiska konflikter, och därutöver är det fråga om enkla och lätt kommunicerbara siffror som kan ompaketeras till slagkraftiga politiska budskap.

I detta kapitel har visats att det som i denna litteratur beskrivs som "offentligfinansiella nettokostnader" för det första inte utgör kostnader. Det handlar om omfördelning inom skatte- och välfärdssystemet. För det andra kan inte denna omfördelning definieras som faktisk omfördelning från *inrikes födda* till *invandrare*, eftersom det dels är så att invandrare besätter, snarare än skapar de låglönejobb som denna grupp är överrepresenterade i, dels trycks i

denna process den redan befintliga arbetskraften uppåt till mer kvalificerade arbeten. Därmed har invandringen i sig självt kapacitet att skapa delar av överskotten inom gruppen inrikes födda som därefter i tvärsnittskalkylerna tycks omfördelas från inrikes födda till invandrare.

Av det som kommunicerats hittills från regeringshåll är det den här typen av beräkningar som är i fokus. Sådana beräkningar är om de inte tar hänsyn till de indirekta löneeffekterna för inrikes födda och den sociala mobilitet som invandringen bidrar till direkt missvisande. De visar vidare, även om hänsyn tas till social mobilitet och indirekta effekter, inte en nettokostnad för den offentliga sektorn, utan omfördelning mellan inkomstgrupper. Sådan omfördelning har ingen automatisk koppling till kostnadsbegreppet.

2. Invandring ökar inte arbetslösheten

En central frågeställning som uppstår med resultaten i kapitel 1 är hur invandring påverkar arbetslöshet och sysselsättning. Om invandring ökar den totala andelen som är arbetslösa eller minskar sysselsättningskvoten, finns det fog för påståendet att (åtminstone delar av) den omfördelning som beskrivs i tvärsnittskalkylerna också utgör faktiska kostnader. Den befintliga befolkningen måste då försörja invandrade personer som inte finner sysselsättning. Omvänt, om det visar sig att total arbetslöshet inte påverkas eller om invandring driver upp andel sysselsatta av den totala befolkningen, följer att slutsatserna från föregående kapitel fullt ut gäller, nämligen att tvärsnittskalkylerna visar "omfördelning" som inte har någon relation till begreppet "kostnader".

2.1. Ökar invandringen arbetslösheten?

Frågan om hur invandring påverkar arbetslösheten i ett land är ett hett ämne i den offentliga debatten. Den allmänna bilden är sannolikt att stor invandring ökar arbetslösheten. Troligen beror denna bild på en "sunt förnuft"-inställning, att om befolkningen ökar när det finns ett bestämt antal jobb, måste arbetslösheten öka. Många tänker sig förmodligen också att den högre arbetslösheten i invandrargrupperna är belägg för att invandring ökar total arbetslöshet. Så behöver det dock inte vara. Liksom att

låginkomstjobb fördelas oproportionerligt mellan inrikes och utrikes födda, kan arbetslösheten fördelas oproportionerligt. Det är inte en orimlig hypotes, mot bakgrund av den svagare ställning som utrikesfödda har på arbetsmarknaden och de arbeten som de är överrepresenterade i.

En första utgångspunkt när vi närmar oss problemställningen bör vara att effekten av immigration på total arbetslöshet är beroende av om den invandrade arbetskraften kompletterar eller substituerar den befintliga arbetskraften (Borjas 1995). Om invandrarna är komplement till den befintliga arbetskraften kommer sysselsättningen att öka, lönerna likaså och arbetslösheten förblir åtminstone oförändrad, men den kan också komma att falla som en konsekvens av dynamiska effekter och eventuell finanspolitisk expansion som följer av invandring. Om invandringen däremot är substitut kommer den att leda till tilltagande konkurrens på arbetsmarknaden mellan löntagare och, allt annat lika, till fallande löner. Om löntagarna inte är beredda att acceptera det lägre löneläget ökar, än en gång allt annat lika, arbetslösheten. Detta alltså givet att inget övrigt förändras, vilket dock naturligtvis inte är ett rimligt antagande. Ökad befolkning innebär ökad konsumtion och ökade investeringsutgifter.

Det finns därför skäl att understryka att i standardmodellerna för arbetsmarknaden, vilket är modeller som vuxit fram i en annan kontext än just frågan om

migration, bestäms arbetslösheten på sikt av antingen institutionella förhållanden (Layard, Nickell och Jackman 1991) eller investeringstakten och realräntenivån (Hein och Stockhammer 2011). Kärnan i dessa modeller är att det finns någon sorts jämviktspunkt – benämnd jämviktsarbetslöshet eller NAIRU – som antingen bestäms exogent av institutioner eller endogent av ekonomiska variabler. Till denna punkt graviterar den faktiska arbetslösheten (se Johansson 2021, kapitel 2). Det betyder att en ökning av arbetskraftsutbudet förvisso på kort sikt, i båda dessa modeller, kan ge upphov till en ökning i total arbetslöshet, men på längre sikt ska inte detta påverka arbetslösheten. Om det är institutioner som bestämmer arbetslösheten kommer dessa att ge upphov till en jämviktsarbetslöshet till vilken den faktiska arbetslösheten graviterar. Om det är investeringsvolymen som bestämmer arbetslösheten kommer dess nivå och inriktning att generera kortsiktiga så kallade inflationsbarriärlägen till vilken den faktiska arbetslösheten graviterar.⁶ Även i en situation då den invandrade arbetskraften substituerar den inhemska arbetskraften, skulle således en samtidig ökning i efterfrågan kunna kompensera för det ökade arbetskraftsutbudet. Därmed skulle frågan koka ner till vilken ekonomisk politik som förs, snarare än vilken migrationspolitik som tillämpas.

2.1.1. Det empiriska forskningsläget

Även om forskningsläget inte är entydigt, visar huvudfåran i forskningsfältet på små effekter på arbetslösheten av invandring. Skälet torde vara att det inte finns ett bestämt antal jobb, utan jobbtillväxten påverkas av befolkningstillväxten och av att invandring i sig, åtminstone när det handlar om flyktinginvandring till

utvecklade länder, leder till en finanspolitisk expansion. Fler människor i ett land innebär därmed att ekonomin expanderar. Det finns också ett antal andra långsiktigt verkande mekanismer som kan tänkas påverka ekonomin positivt – exempelvis effekter på produktivitet och internationell handel – samt effekter av förändrad försörjningskvot att ta hänsyn.

I den internationella forskningen är den övergripande bilden att invandring påverkar arbetslösheten mycket litet eller inte alls. I en översikt av kunskapsläget för den brittiska ekonomin, utförd av Migration Advisory Committee under ledning av den välrenommerade arbetsmarknadsforskaren Alan Manning, dras slutsatsen att ”den mesta av den befintliga litteraturen finner få belägg för att invandringen har någon betydande inverkan på sysselsättningen eller arbetslöshetsutsikterna för arbetstagare födda i Storbritannien” (Migration Advisory Committee 2018, s. 24). Denna slutsats har också stöd i Dustmann et al. (2003) som genomför en studie för perioden 1971–1991 och finner statistiskt svaga och små effekter av invandring på arbetslösheten i Storbritannien; Gilpin et al. (2006) studerar effekterna av EU:s utvidgning 2004 och finner inga statistiska belägg för att invandring från dessa länder ökade arbetslösheten i Storbritannien. Lucchino, Rosazza-Bondibene och Portes (2012) genomför en studie för perioden 2002–2011 och finner att invandringen inte ger någon effekt på aggregerad arbetslöshet samt att detta resultat även står sig i recessioner. Rörande det senare kan noteras att resultaten inte är entydiga (se Devlin et al. 2014). För Frankrike visar Fromentin (2013) genom kointegrationsanalys för perioden 1970–2008 att invandring på sikt har en svag positiv effekt på sysselsättningen och minskar arbetslösheten,

6. Detta är förvisso för-
enklingar. Det
går att anföra
att en andel av
de arbetslösa
kan ha lägre
inflations-
hämmande effekt
och därmed blir
jämviktsarbets-
lösheten högre.
Det skulle tala
för att stora
inflöden av
arbetskraft
som inte har
kvalifikationer
på svensk arbets-
marknad skulle
kunna ge upphov
till en högre
jämviktsarbets-
löshet, enligt
samma logik som
en del hystere-
sismodeller som
bygger på att
långtidsarbets-
lösa förlorar
kompetens och
därmed inte kan
konkurrera om
jobben på samma
sätt som tidi-
gare. Det är dock
till syvende og
sidst en empirisk
fråga där fråge-
ställningen blir
om det förhåller
sig så att länder
med höga invand-
ringsflöden och
eller stor
utrikesfödd
befolkning har
högre arbets-
löshet än andra
länder.

utan att ha negativa effekter på kort sikt. Slutsatsen är att "invandrare skapar fler jobb än de tar" (Fromentin 2013, s. 63). Boubtane, Dramane och Rault (2012) visar liknande resultat för 22 OECD-länder för perioden 1987–2009, nämligen att invandring minskar den totala arbetslösheten, ökar sysselsättningen

**Således tyder inte
forskningsläget på att
total arbetslöshet ökar
till följd av invandring.**

och bidrar till ökad BNP/capita-tillväxt. För svenskt vidkommande kan Gerdes och Wadensjö (2013) noteras. De visar att effekterna av migration från de nya EU-medlemsstaterna på arbetslösheten tycks ha varit små.

Det finns studier som indikerar negativa effekter, åtminstone på kort sikt. Dessa studier tycks dock vara få, men noteras kan Latif (2015) som visar att för Kanada och för perioden 1983–2010 ökar invandringen på kort sikt arbetslösheten. Effekten försvinner på längre sikt. En annan studie, som möjligen är mer relevant för denna rapport, är Borjas och Monras (2017) som studerar historiska "utbudschocker" till följd av flyktingströmmar. Av särskilt intresse är att de visar att effekten var signifikant och positiv av den jugoslaviska flyktingmigrationen på 1990-talet på de mottagande ländernas arbetslöshet (det vill säga den ökade arbetslösheten). Men resultatet är inte helt entydigt och tyder på att den existerade arbetskraften i de mottagande länderna med låg

utbildning tycks ha fått en förbättrad arbetsmarknadssituation till följd av att den jugoslaviska invandrargruppen i genomsnitt var tämligen välutbildad. Det kan i sammanhanget noteras att forskningen om utbudschocker inte är entydig. IMF (2020) studerar liknande chocker och finner att sysselsättningen ökar efter sådana chocker. I en analys av flyktinginvandringen till Sverige 1999–2007 visar Ruist (2013) att det finns en kraftig undanträngningseffekt av flyktinginvandring som negativt påverkar migranter från låg- och medelinkomstländer som kommit tidigare. Men, konstaterar Ruist (2013, s. 17), att "ändå lyser detta inte igenom med en signifikant effekt på den totala arbetslösheten, vilket tyder på att det kan finnas positiva effekter på andra undergrupper i arbetskraften som kompletterar dessa invandrare i produktionen".

Även om resultaten alltså inte är entydiga är det övergripande intrycket av den forskningslitteratur som gått igenom här att immigration har ett stort antal effekter som påverkar olika grupper på arbetsmarknaden på olika sätt, positivt såväl som negativt, men på en aggregerad nivå tycks inte de negativa effekterna vara större än de positiva. Således tyder inte forskningsläget på att total arbetslöshet ökar till följd av invandring.

2.2. Den stora invandringen under 2010-talet

Den utrikes födda befolkningen i Sverige uppgår till drygt två miljoner människor, vilket motsvarar omkring 20 procent av befolkningen. Under det senaste decenniet har denna del av befolkningen ökat kraftigt. Mellan 2012 och 2022 ökade antalet i utlandet födda med 662 000 personer (Eurostat 2023b).

DIAGRAM 4

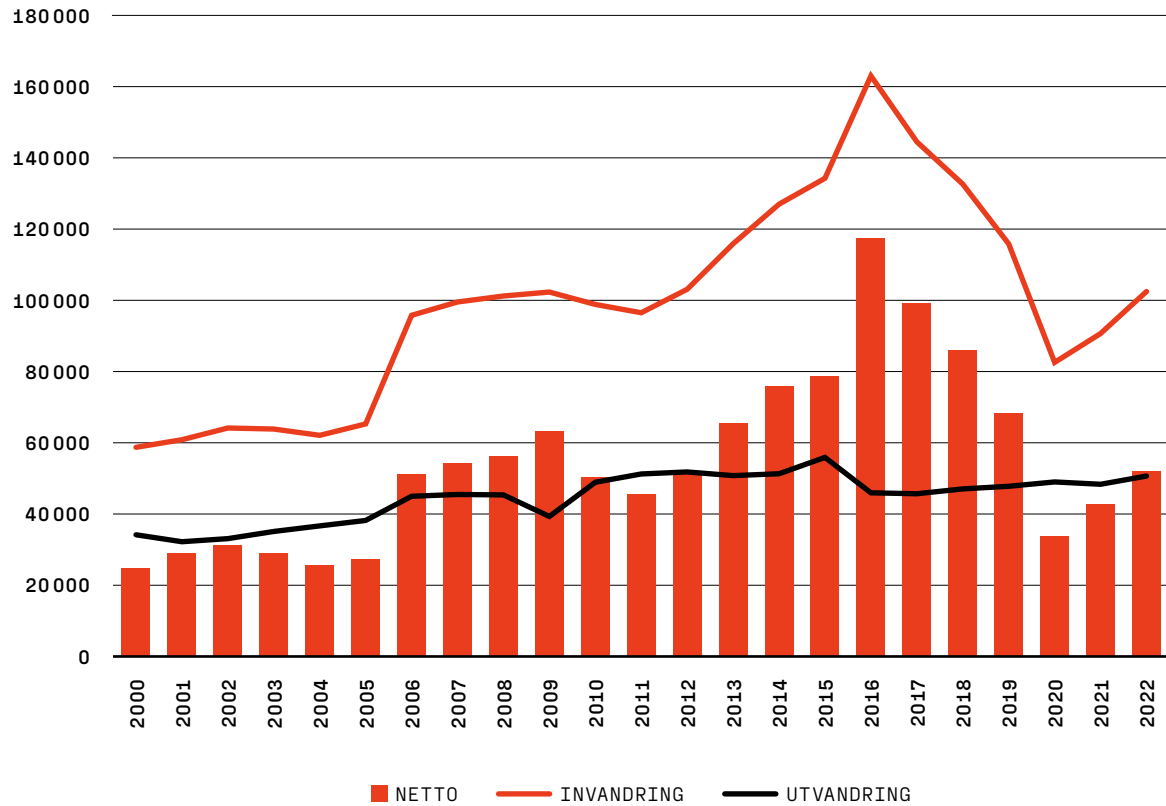
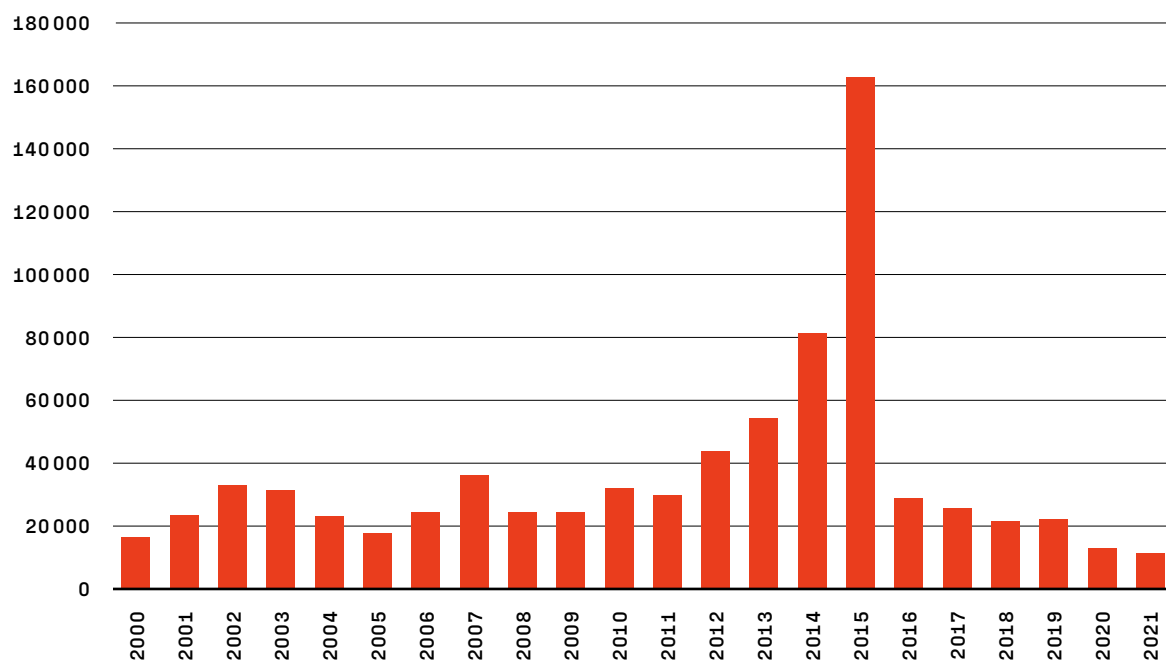
In- och utvandring till Sverige 2000–2022 (antal).

DIAGRAM 5

Asylsökande till Sverige 2000–2021 (antal).

Sedan millennieskiftet har knappt 100 000 personer invandrat per år och knappt 45 000 utvandrat, vilket ger ett invandringsöverskott på cirka 55 000 per år. Det finns en uppåtgående trend från 2011 fram till 2016 då nettoinvandringen uppgick till 117 000 personer, varefter den faller ner mot de nivåer som rådde före flyktingkrisen (SCB 2024).

Den uppåtgående trenden under tioalets inledande år, förklaras av den stora vågen av asylsökande. År 2015 sökte 163 000 personer asyl i Sverige. Därefter sker en kraftig minskning av antalet asylsökande som går ner under 20 000 per år, vilket är lägre än det historiska genomsnittet för Sverige (Migrationsverket 2024).

2.2.1. Invandring, fallande arbetslöshet och stigande sysselsättning

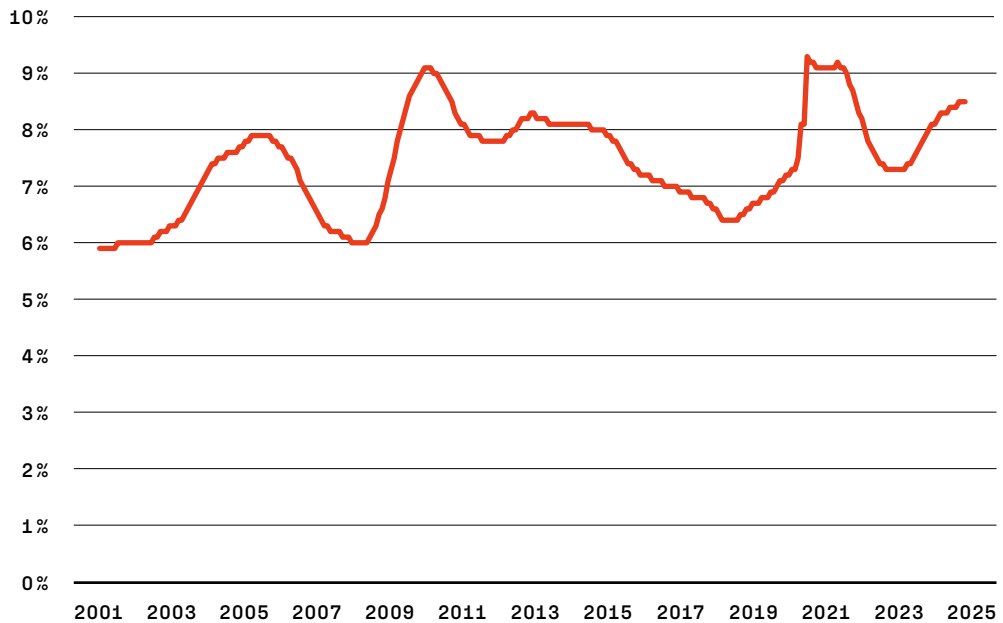
Den svenska arbetslösheten har, som framgår i [Diagram 6](#), under 2000-talet, med några få undantag, rört sig i intervallet 6–9 procent, med ett medeltal på 7,4 procent. Någon trend går inte att tala om, vilket i sig är intressant mot bakgrund av den mycket stora invandringen under perioden. En första toppnotering görs efter finanskrisen med drygt 9 procent, varefter arbetslösheten faller tillbaka och stabiliseras runt 8 procent under åren 2011–2015. Därefter faller arbetslösheten och når 6,4 procent under 2019. Det är den lägsta nivå som registrerats sedan åren före finanskrisen. I samband med coronakrisen stiger arbetslösheten för att snart nå de högsta nivåerna under hela 2000-talet. Det som driver fram denna utveckling av fallande arbetslöshet under 2010-talet är snabbt stigande sysselsättningsgrad, vilket illustreras i [Diagram 7](#). Den ökar med

hela fyra procentenheter mellan finanskrisen och coronapandemin.

Det är svårt att föra samman dessa bilder med de tämligen alarmistiska beskrivningarna av läget i Sverige under denna period. Detsamma gäller när blicken vänds mot tillväxttakten, illustrerad i [Diagram 8](#). Sverige upprätthåller under åren som följer på flyktingkrisen en hygglig tillväxttakt. Den genomsnittliga BNP/capita tillväxten uppgår 2014–2019 till 1,3 procent, vilket kan jämföras med 1,0 procent för tjugoförårsperioden 2004–2023. Som framgår av [Diagram 8](#) är tillväxten per capita för ett par av åren efter flyktingkrisen något under detta medelvärde, vilket sammanhänger med befolkningsökningen och en åldrande befolkning (SCB 2019). Det förra drivs av invandringen. Denna visar sig självfallet också i den något större diskrepansen mellan årlig BNP-tillväxt och BNP/capita-tillväxt. BNP-tillväxten uppgår till 2,5 procent per år under perioden 2014–2019, vilket ska jämföras med 1,9 procent i genomsnitt för perioden 2004–2023. Åren runt och efter flyktingkrisen kan dock knappast betraktas som ekonomiskt svåra för samhället, snarare tvärtom. Inte heller utmärker sig Sverige i en internationell jämförelse. Sverige har, som visas i [Diagram 9](#), en tillväxttakt per capita under åren som följer på flyktingkrisen i nivå med vad som kan förväntas utifrån initial BNP per capita-nivå, det vill säga nära trendlinjen. Detta förändras inte om vi sträcker ut perioden till att starta från millennieskiftet. Sverige tillväxer enligt förväntningarna.⁷

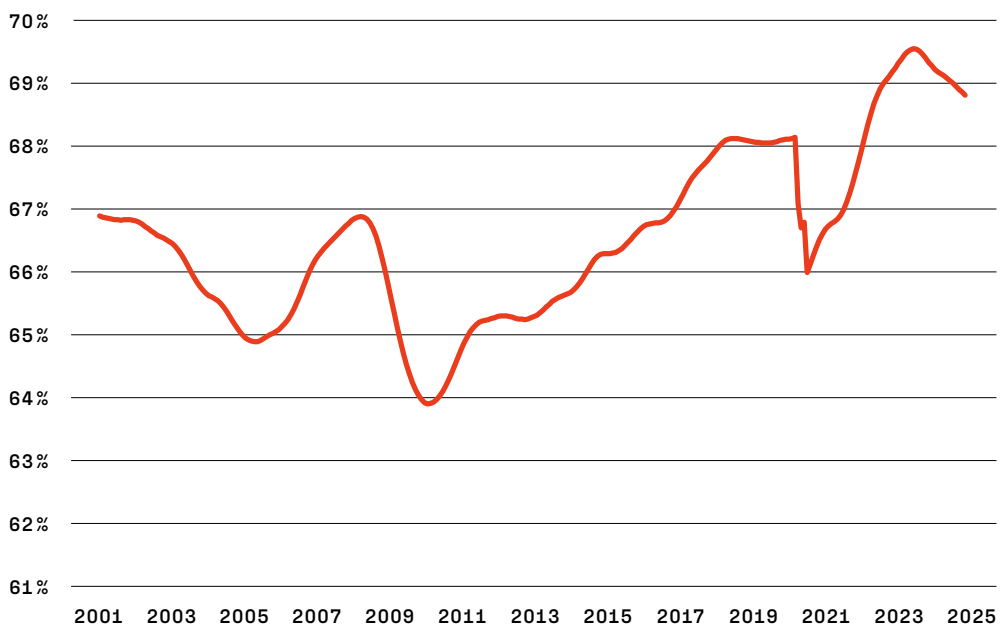
7. Ett land med högre BNP per capita förväntas växa långsammare än ett land med lägre BNP/capita. Detta är ett vältablett empiriskt förhållande i den ekonomiska forskningen. Teoretiskt grundas det i att ett land som ligger nära den teknologiska fronten inte kan öka sin produktivitet lika snabbt som ett land som ligger längre bak och kan införa de innovationer som utvecklats i länderna i den teknologiska fronten. Detta brukar benämnas catch-up-teori, se Abramovitz (1986). Data till [Diagram 9](#) är från World Bank (2024), egna beräkningar.

DIAGRAM 6

Arbetslöshet 2001m1–2024m10, månadsdata, 15–74 år.

KÄLLA: SCB

DIAGRAM 7

Sysselsättningsgrad 2001m1–2024m10, månadsdata, 15–74 år.

KÄLLA: SCB

DIAGRAM 8

Tillväxt i BNP och BNP/c 2011–2023.

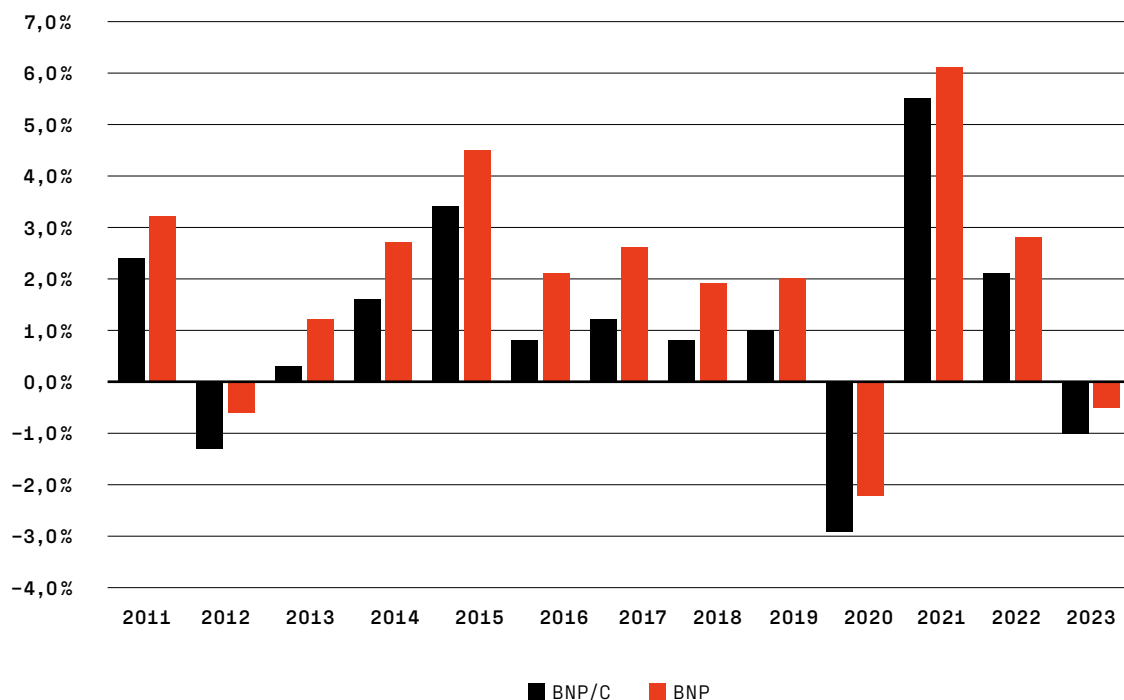

DIAGRAM 9

Initial BNP/c-nivå och tillväxt 2014–2022.

2.3. Ledde flyktingkrisen till ökad arbetslöshet?

Det finns dock anledning att dröja vid frågan om hur total arbetslöshet påverkas av invandring, och då i synnerhet den flyktinginvandring som skedde under 2010-talet och som föranledde den stora omläggningen av svensk asylopolitik. I det följande kommer först olika specifikationer av en modell testas där arbetslösheten eller dess förändring antas bestämmas av asylinvandringen innevarande år samt det föregående året (modellspecifikation 1–4 i [Tabell 1](#)). Därefter sätts asylinvandringen in i en större modell (modellspecifikation 5–6) som grundas i de två huvudperspektiven i modern arbetslöshetsforskning, nämligen den nykeynesianska respektive postkeynesianska ansatsen (se Johansson 2021, kapitel 2–3). I en nykeynesiansk modell bestäms arbetslöshet på sikt av institutionella förhållanden (Layard, Nickell och Jackman 1991) medan arbetslösheten i en postkeynesiansk modell primärt bestäms av investeringstakt (Stockhammer 2004; Hein och Stockhammer 2011).⁸ Modellerna testas för sexton länder. Resultaten presenteras i [Tabell 1](#) och visar att asylinvandringen som beräknats som antalet asylsökande per år som andel av total befolkning i mottagarlandet i grundmodellerna med *pooled OLS* (modell 1) och med *fixa landeffekter* (modell 2) och med *fixa landeffekter* och första-differens av beroende variabel (modell 4) inte är signifikant. I modell 3 testas modellen med ackumulerad asylinvandring under perioden som oberoende variabel. Denna variabel har konstruerats genom att addera tidigare års asylinvandring. Det innebär att denna serie växer trendmässigt under perioden. Syftet är att fånga en situation där en växande flyktingvolym som andel av befolkningen skapar så negativa effekter

att arbetslösheten pressas uppåt. Det finns ekonometriska invändningar mot att konstruera en variabel på detta sätt, men med det noterat framgår det att den är negativt korrelerad med arbetslösheten, och det torde vara en tämligen säker slutsats att dra, att en summerad hög flyktinginvandring under denna period inte pressade upp arbetslösheten. I modell 5 och 6 testas de större modellerna med fler kontrollvariabler. I modell 5 är asylinvandringen icke signifikant och arbetslösheten bestäms av investerings-takt och konjunkturläget som fångas med variabeln BNP-gap. I modell 6 har ackumulerad asylinvandring inkluderats. Både denna variabel och innevarande års asylinvandring har signifikanta koefficienter med negativt tecken, det vill säga asylinvandringen sänker arbetslösheten. Det är dock tydligt att detta resultat är avhängigt modellspecifikationen och tolkningen måste vara ytterst försiktig. En tämligen rimlig slutsats av dessa regressioner är således att arbetslösheten under denna period inte påverkades på ett signifikant sätt av asylinvandringen.

Därmed kan konstateras att slutsatserna som dragits tidigare i detta kapitel rörande vilka effekter invandring har på total arbetslöshet står sig. Det finns heller ingen anledning, mot bakgrund av dessa resultat, att revidera slutsatsen från föregående kapitel: Tvärsnittskalkylerna visar omfördelning och inte kostnad.

2.4. Arbetslöshet bland utrikes och inrikes födda

Invandring leder således inte till högre total arbetslöshet, men samtidigt är arbetslösheten väsentligt högre i gruppen utrikes än inrikes födda (se [Tabell 2](#)). År 2023 var arbetslösheten bland utrikes födda tre gånger högre än bland inrikes födda. Det finns dock skäl att dröja något

8. Den ekonometriska huvudmodellen som estimeras har formen:

$$U_{it} = \beta_1 AMI_{it} + \beta_2 Investerings_{it} + \beta_3 Gap_{it} + \beta_4 Asyl_{it} + \beta_5 FE_i + \varepsilon_{it}$$

där arbetslösheten (U) i land i under år t förklaras av arbetsmarknadsinstitutioner (AMI) och investeringstakt samt asylinvandring. Arbetsmarknadsinstitutionerna utgörs av arbetslöshetsersättningsmätt som OECD:s nettoersättningsgrad samt löneförhandlingsmodell som är ett index över centraliseringsgrad i löneförhandlingarna. Investeringsstakt utgörs av nettokapitalstockens tillväxttakt. Gap är BNP-gapet som mäts som avvikelse från trendmässig BNP-tillväxt. Asyl utgörs av asylsökande som andel av befolkningen. Estimeringen görs med fixa landeffekter (FE_i), därefter följer en felterm (ε). Bedömningen är att serierna är stationära, varför vi följer den metod som blivit standard i litteraturen med beroende variabler i nivå, snarare än första-differenser av beroende och oberoende variabler. Modellen testas för 16 länder och för åren 2012–2021.

TABELL 1

Regressionsresultat för arbetslöshet och flyktinginvandring.

	(MODELL 1)	(MODELL 2)	(MODELL 3)	(MODELL 4)	(MODELL 5)	(MODELL 6)
VARIABLER	POOLED OLS	FE	FE	FE 1 DIFFER- ENSER	FE KONTROLL- VARIABLER	FE KONTROLL- VARIABLER
ASYL	0,343 (1,972)	-0,454 (0,828)		-0,660 (0,395)	-0,290 (0,445)	-0,950* (0,533)
L.ASYL	-2,554 (1,736)	-2,457 (1,918)		-0,470 (0,273)	-1,554 (1,625)	-0,636 (0,695)
A-KASSA					-0,00567 (0,155)	-0,0495 (0,120)
LÖNEFÖRHANDLINGS- MODELL					-0,441 (0,888)	-0,490 (0,409)
INVESTERINGSTAKT					-0,525** (0,215)	-0,416** (0,177)
SKATTEKVOT					-0,320 (0,289)	-0,103 (0,250)
BNP-GAP					-0,319*** (0,0804)	-0,264*** (0,0833)
ASYLACK			-1,490** (0,645)			-1,380** (0,635)
CONSTANT	9,291*** (0,650)	9,420*** (0,485)	10,46*** (0,620)	-0,197* (0,102)	24,36 (15,13)	19,48 (12,13)
OBSERVATIONER	136	136	154	136	117	117
JUSTERAD R ²	-0,005	0,033	0,198	0,021	0,312	0,425
LAND FE	NEJ	JA	JA	JA	JA	JA
ÅR FE	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ
ANTAL LÄNDER		16	16	16	15	15

ROBUSTA STANDARDFEL INOM PARENTES

***P<0,01, **P<0,05, *P<0,1

vid frågan om arbetslöshetsmättet, och detta med anledning av vad mer som framkommer i [Tabell 2](#). Den högre arbetslösheten är endast en del av bilden av de utrikes föddas arbetsmarknads-situation. Under senare år har nämligen sysselsättningsgraden (andelen sysselsatta som andel av befolkningen i arbetsför ålder) ökat mycket snabbt i gruppen utrikes födda. Konjunkturinstitutet visar i en studie att mellan 2006 och 2022 ökade den med hela 8,4 procentenheter, och särskilt snabb har ökningen varit efter pandemin (Gustavsson 2023). Denna ökning fortsätter under 2023 då sysselsättningsgraden för utrikes födda

endast var tre procentenheter lägre än för inrikes födda (Det ska dock noteras att differensen mellan inrikes och utrikes födda i åldersgruppen 20–64 år är större). Att arbetslösheten trots detta är tre gånger högre bland utrikes födda beror sannolikt på att deltagandet i arbetskraften är högre. Det här beror i sin tur på att arbetslös i statistiken är den som är utan arbete och aktivt söker jobb. Det är en förutsättning för att få flera sociala ersättningar, exempelvis arbetslöshetsersättning. I länder med utbyggd social välfärd och en tydlig koppling mellan ersättning och aktivt jobbsökande, finns det därför starka incitament att

TABELL 2

Arbetskraftsundersökning 2023 – nyckeltal (15–74 år).⁹

	INRIKES FÖDDA	UTRIKES FÖDDA	TOTALT
1. BEFOLKNING	5 719 000	1 870 000	7 589 000
2. SYSSELSATTA	4 015 000	1 255 000	5 270 000
3. ARBETSLÖSA	216 000	224 000	440 000
4. INTE I ARBETSKRAFTEN	1 488 000	391 000	1 879 000
5. ARBETSKRAFTEN (2+3)	4 231 000	1 479 000	5 710 000
6. ANDEL ARBETSLÖSA (3/5)	5,1%	15,1%	7,7%
7. SYSSELSATTA AV BEFOLKNINGEN (2/1)	70%	67%	69%
8. ANDEL I ARBETSKRAFTEN AV BEFOLKNINGEN (5/1)	74%	79%	75%

delta i arbetskraften, även om jobbutsikterna är dåliga. Det höga arbetskraftsdeltagandet och den höga arbetslösheten bland utrikes födda hänger därmed samman och bör analyseras tillsammans med sysselsättningsgraden. Det senare är i grunden ett bättre mått. I en studie utförd av SCB, som analyserar sysselsättning och arbetslöshet för åldersgruppen 20–64 år, konstateras att just arbetskraftsdeltagandet är en del av bakgrunden till att arbetslösheten bland utrikes födda är högre i Sverige än i EU. Samma studie visar också att även om skillnaden mellan inrikes och utrikes föddas sysselsättningsgrad är större i Sverige än i EU är den faktiska sysselsättningsgraden för utrikes födda högre i Sverige än i EU. Studien visar vidare att det tar kortare tid för utrikes födda att få sitt första arbete i Sverige jämfört med i EU (SCB 2023a). Vad gäller det sistnämnda bör dock viss försiktighet i tolkningen iaktas, då det kan finnas olikheter i hur detta mäts. Men den negativa bild som ofta rapporteras i media om arbetsmarknaden för utrikes födda har således inte fullt stöd i hur siffrorna faktiskt ser ut och har utvecklats under senare år.

Det finns även en annan logisk konsekvens av det som hittills framkommit.

Om invandring inte ökar den totala arbetslösheten, men arbetslösheten samtidigt är högre i gruppen utrikes födda följer att invandringen måste ha minskat arbetslöshetsrisken för inrikes födda. Invandringen måste då ha genererat ett antal dynamiska effekter som skapat nya jobb, vilka inte har fördelats proportionerligt mellan grupperna. Utan invandring skulle således arbetslösheten ha varit högre bland inrikes födda, något som inte minst skulle ha drabbat de grupper som i högre utsträckning tenderar lägga sina röster på partier som vill minska invandringen.

2.5. Ofrivillig keynesianism och dynamiska tillväxteffekter

På flyktingkrisen följde inte kollaps. I stället föll arbetslösheten till den lägsta nivån sedan före finanskrisen och vad gäller sysselsättningskvoten måste vi gå tillbaka till 1992 för att finna en jämförbar nivå.¹⁰ Drivande i denna ökning av sysselsättningskvoten har de utrikes födda varit. Frågan är hur detta hänger samman? Statsvetarna Peo Hansen och Bo Rothstein noterade tidigt när

9. Data från Arbetskraftsundersökningen, samt egna beräkningar (SCB 2023c).

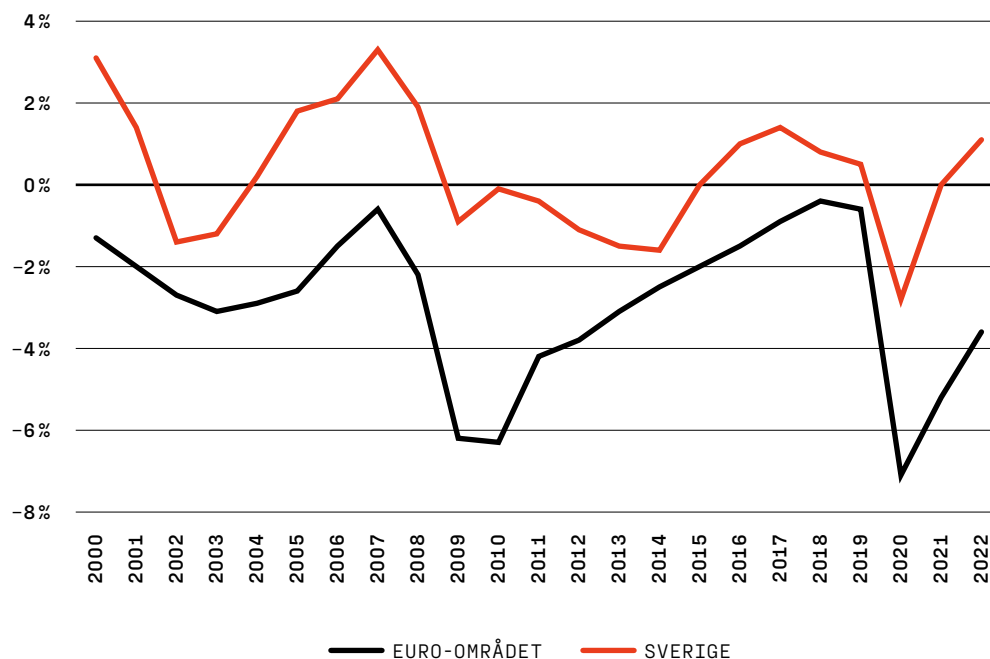
10. Numera mäts sysselsättningen i befolkningen 15–74 år. För detta mått finns konsistenta serier tillbaka till 2001. Dessförinnan mättes sysselsättning 15–64 år. Detta mått finns också för nutid och det är denna serie som avses vid jämförelser före 2001.

flyktingkrisen precis ebbat ut, att, som Rothstein skrev, "något märkligt" pågick. Sverige hade då väsentligt högre tillväxt än jämförbara länder. Hur var det möjligt att tillväxten kunde vara så hög, samtidigt som Sverige tog emot fler asylsökande per capita än något annat utvecklat land? De asylsökande hade inte kommit i arbete än och de borde därför, resonerade Rothstein, vara uppenbara nettokostnader för staten. Orsaken kunde, argumenterade han, finnas i vad han kallade "ofrivillig keynesianism", det vill säga flyktingkrisen hade för första gången på årtionden tvingat fram keynesiansk stimulanspolitik. Flyktingarna genererade ökad privat och offentlig konsumtion och ökade offentliga investeringar. Därmed skapade de ökade offentliga utgifterna tillväxt som genererade jobb och i sin tur ökade skatteintäkter (Rothstein 2017). Peo Hansen resonerar i liknande termer i en artikel betitlad "How the refugees smuggled Keynes back from his exile" (Hansen 2016; se också Hansen 2018). Detta blev senare utgångspunkten för hans nydanande studie *Migrationsmyten* (Hansen 2022). Den offentliga sektorn fungerar inte som en hushållsekonomi, konstaterar Hansen. En hushållsekonomi kan inte spendera mer än den får in i det långa loppet. Då kommer skuldsättning och räntor till slut bli för tunga att bära. Ett lands ekonomi fungerar inte så, eftersom de offentliga utgifterna definitionsmässigt utgör inkomster för andra parter. Under migrationskrisen var statens utgifter i hög utsträckning inkomster för kommuner och regioner som spenderade dessa inkomster för att möta flyktingarnas behov, vilket i sin tur genererade lokal efterfrågan som forplantade sig i ekonomin och gav jobb, tillväxt och skatteintäkter. Föreställningen att en stat först måste tjäna in varje krona som den spenderar är därför

fel och destruktiv. Detta har varit känt åtminstone sedan Keynes (1936). Hansens analytiska ramverk, kraftigt förenklat här, är naturligtvis inte begränsat till frågan om migration, men flyktingkrisen kom att utgöra ett naturligt experiment för de här moderna varianterna av Keynes teori. Så även om resonemanget är tillämpligt på mer än migrationsfrågan, är det synnerligen användbart för att förstå varför den stora invandringen inte skapade den systemkollaps som varnades för i debatten. Inte heller uppstod statsfinansiella problem, vilket naturligtvis borde ha blivit fallet om tvärsnittskalkylerna visade verkliga kostnader. I själva verket vände det uppåt för den offentliga sektorns finanser under 2015, från att ha redovisat ett stort negativt saldo till att komma i balans och därefter ge stora överskott. Detta uppmärksammades även vid denna tid i regeringskretsar. Så noterar exempelvis de båda regeringstjänstemännen Karolina Ekholm och Peter Gerlach (2017) att inriktningen på den finanspolitiska expansionen har stor betydelse för BNP-tillväxten på grund av skillnaderna i multiplikatoreffekt av olika åtgärder. Bland åtgärder med störst multiplikatoreffekt omnämns statsbidrag till kommuner och inkomstförstärkning riktad till grupper med låga inkomster. Det var just denna typ av åtgärder som den stora asylinvandringen ledde till.

Det är de här åren man kan förvänta sig att invandringens kostnader verkligen skulle ha gjort sig gällande. Men trots ökade offentliga utgifter för flyktingmottagningen, sätter detta inte förväntade avtryck i de offentliga finanserna eller i skuldsättningen. "Flyktingmottagningens tärande effekter på statsfinanserna [kom] helt på skam", konstaterar Hansen (2022, s. 247). Faktum är att, som **Diagram 10** visar, följer på flyktingkrisen fem år av balans eller överskott

DIAGRAM 10

Den offentliga sektorns saldo som andel av BNP.¹¹

i den offentliga sektorns ekonomi. Statsfinansernas utveckling efter 2015 undergräver således ytterligare hela ansatsen med tvärsnittskalkylen och dess resultat. I sammanhanget kan också konstateras att denna period visar på den betydelse för ekonomisk utveckling som efterfrågetrycket har i en ekonomi. Att arbetslösheten föll till den lägsta nivå sedan före finanskrisen sammanhänger med den efterfrågan som invandringsboomen genererade, som en följd av att staten tvingades öka utgifterna, vilket gav en keynesiansk stimulanspolitik. Effekten blev fallande arbetslöshet och ökande sysselsättningsgrad när personer som tidigare under av utbudsekonomiska teorier influerad ekonomisk politik inte varit anställningsbara, nu kom i arbete. Denna utveckling visar även på svagheter i de resonemang som en del vänsterdebattörer använt och där utgångspunkten är att ett ökande arbetskraftsutbud måste leda till ökad

arbetslöshet och försvagad löntagarpart. Det är helt enkelt inte sant, eftersom den större efterfrågan kan svälja det ökade arbetskraftsutbudet. Det är en av 2010-talets viktigaste ekonomiska lärdomar.

2.6. En kommentar till begreppet självförsörjningsgrad

Regeringen införde från och med vårändringsbudgeten 2024 ett nytt mått benämnt "självförsörjning" (Finansdepartementet 2024c). Metoden skiljer sig något, men upplägget liknar en tidigare uppmärksam rapport från Entreprenörskapsforum (Eklund och Larsson 2020) och beräkningar som Svenskt Näringsliv publicerat (Mikkonen och Lidefelt 2021). Det centrala resultatet är att nästan 1,2 miljoner svenskar definieras som icke-självförsörjande.

11. Variabel som använts är General Government Deficit som procent av BNP, <https://data.oecd.org/gga/general-government-deficit.htm>.

Det är ett väldigt stort antal, och i ett annat politiskt klimat skulle sannolikt den främsta vinkeln på detta ha varit att det indikerar att väldigt många människor i Sverige är fattiga. Man skulle kunna se det som ett samhälleligt problem som kräver omfördelningspolitik och starka fackföreningar som kan få upp de lägsta lönerna. Men vinkeln från såväl regeringshåll som en armé av högertyckare på ledarsidor och sociala medier har varit att detta är problem som hör individerna till, och då särskilt utrikes födda individer. Detta då 25 procent av de utrikes födda med en vistelsetid på mer än 20 år uppges vara ej självförsörjande, medan motsvarande siffra för inrikes födda är 16 procent. Att andelen självförsörjande ökat de senaste tio åren, och i synnerhet bland utrikesfödda drunknade i hög grad i den efterföljande diskussionen.

Det är naturligtvis alarmerande siffror om 1,2 miljoner inte är självförsörjande, och frågan uppstår hur de här människorna överlever.

I själva verket finns det skäl att förhålla sig skeptisk till att så många inte är verkligt självförsörjande. För det första kan noteras att 40 procent, enligt regeringens uträkningar, av de ej självförsörjande har sin huvudsakliga inkomst från förvärvsarbete och kapitalinkomster. Det är alltså inte så att alla dessa individer nödvändigtvis ligger samhället till last. Många av dem är helt enkelt fattiga och har låga inkomster, men de arbetar. För det andra, vilket hänger samman med det nyss noterade, är den metodologiska ingången att utgå ifrån individer problematisk. Den minsta ekonomiska enheten är inte individen, utan hushållet. Det behöver alltså inte vara så att en individ som klassas som ej självförsörjande befinner sig i ett ekonomiskt utsatt läge, utan här återfinns också många som exempelvis gått ner

i arbetstid under barnåren eller bor i hushåll där partnern har hög inkomst. Enligt regeringens beräkningar lever 20 procent av de individer som klassats som ej självförsörjande i hushåll som återfinns i den högre delen av inkomstfördelningen (decilgrupp 5–10). Därför är det ett trubbigt mått. För det tredje har sociala ersättningar, som Lindell (2024) påpekar i en mycket läsvärd analys, olika syften. Ur ett samhälleligt perspektiv vill vi exempelvis att man ska ta ut föräldrapenning, och det är inte uppenbart rimligt att klassificera personer som befinner sig på föräldraledighet som ej självförsörjande. Att människor är sjuka och tvingas till förtidspension är vidare förvisso inte bra för samhället eller individen, men det är en del av vårt sociala skyddsnät. Detsamma gäller för arbetslösa.

Det blir dock problematiskt när alla dessa kategorier av föräldralediga, förtidspensionärer, sjuka och deltidsarbetande i ett hushåll som på totalen är självförsörjande och låginkomsttagare som klarar sig utan samhälleligt stöd läggs i samma kategori som individer som helt uppenbart inte är självförsörjande och uppbär försörjningsstöd för att klara sig eller som inte har några registrerade inkomster överhuvudtaget. Dessa senare grupper utgör dock färre än var femte individ av de som definieras som ej självförsörjande. Särskilt problematiskt blir det när den politiska vinkeln blir att inrikes födda måste föda ett väldigt stort antal utrikes födda.

Utan tvekan finns det många fattiga människor i Sverige och utrikes födda är överrepresenterade bland dessa, men det mått på självförsörjning som regeringen nu tagit fram är ett trubbigt verktyg för att förstå situationen och än mindre för att finna politiska lösningar på densamma.

3. Vinsten med invandring

Slutsatsen av de båda föregående kapitlen är således att det inte går att beskriva invandring som en kostnad. Den "kostnad" som tvärsnittskalkylerna identifierar är i själva verket en omfördelnings-effekt och det finns inget som tyder på att denna omfördelning skulle ha varit lägre utan invandring. Det kan rentav anföras att risken för arbetslöshet i gruppen inrikes födda minskar genom invandringen och de jobb som denna skapar, vilka sedan fördelas oproportionerligt till fördel för de inrikes födda. Denna effekt syns därefter i omfördelningskalkylerna, men speglar inte en faktisk kostnad eller ens faktisk nackdel för de inrikes födda. Snarare, cyniskt betraktat, tjänar de inrikes födda på invandringen genom att utrikesfödda är oproportionerligt representerade bland arbetslösa och därmed minskar risken för arbetslöshet i gruppen inrikes födda.

Invandring kan självfallet medföra en rad problem, men de är främst kopplade till reala resurser – exempelvis förmågan att rent fysiskt härbärgera ett mycket stort inflöde av människor såsom fallet var 2015 – eller integrationsrelaterade aspekter. Detta torde vara oomtvistat. Men de ekonomiska aspekterna har, som redan noterats, en mycket mer komplex dynamik. Ju större vikt som läggs vid exempelvis de påstådda nettokostnaderna av invandring, desto svårare blir det att förklara varför invandringen inte tycks dyka upp som en stor negativ post i samhällsekonomin eller varför den ekonomiska krisen efter det stora

flyktinginflödet 2015 uteblev. Om invandring hade haft så stora negativa ekonomiska effekter som dess utrymme i det offentliga samtalet signalerar, borde det synas i internationella jämförelser. Men samtidigt som Sverige varit ett av de länder som tagit emot flest invandrare, verkar inte dessa negativa ekonomiska effekter slå igenom i internationella jämförelser. Det betyder att det måste finnas invandringsrelaterade positiva effekter. Vi har därmed kommit till vinsterna med invandring.

3.1. Sverige och den demografiska motvinden

Försörjningskvoten definieras som antalet personer i arbetsför ålder i relation till antalet barn och gamla. När försörjningskvoten ökar, betyder det att antalet barn och gamla som måste försörjas blir fler jämfört med antalet som är i arbetsför ålder. Detta kan såväl ses från ett finansiellt perspektiv i termer av att den offentliga sektorns utgifter ökar med fler äldre och barn som ur ett arbetskraftsförsörjningsperspektiv. Det förra – det finansiella perspektivet – utgör förvisso ett problem eftersom det ökar de offentliga utgifterna, men det kan, åtminstone i teorin, hanteras med ett flexibla statsfinansiellt ramverk. Det betyder att om man accepterar en ökande skuldsättning utifrån ett generationsperspektiv skulle en åldrande befolkning, som definitionsmässigt är ett

tillfälligt fenomen, kunna hanteras. Mer problematiskt är arbetskraftsförsörjningsperspektivet. Med relativt fler äldre och fler barn följer att det krävs fler som arbetar med att ta hand om barn och äldre, samtidigt som andelen i arbetsför ålder faller. Detta kan inte lösas genom skuldsättning, eftersom vi här har att

Om den demografiska utveckling vi har nu upplevs som problematisk, är det inget mot vad den skulle ha varit om Sverige de senaste decennierna inte varit ett så populärt invandringsland.

göra med brist på reala resurser, det vill säga det handlar om att anställa fler. Alternativet är färre personal per brukare i äldreomsorgen och större barngrupper i skolan. Om man inte vill gå den senare vägen, måste det finnas arbetskraft att anställa.

Oavsett vilket perspektiv som anläggs är det därför uppenbart att det finns ett stort samhällsintresse att minska försörjningskvoten. Men utvecklingen går som bekant åt motsatt håll. Från 1980-talet fram till 2005 minskade försörjningskvoten, men har därefter ökat och prognosticeras fortsätta öka. År 2005 gick det 70 unga och äldre per 100 individer i arbetsför ålder, detta tal har därefter ökat till att passera 80 och stabiliseras i prognoserna på lite drygt denna nivå fram till 2050. Detta är huvudsakligen orsakat av att de stora efterkrigsgenerationerna nu gått i pension och under kommande decennier kommer de i stigande omfattning efterfråga vård och omsorg (Segendorf och Theobald 2019). Situationen hade

emellertid kunnat vara väsentlig sämre. Som Segendorf och Theobald (2019) noterar är endast 54 procent av de inrikes födda i arbetsför ålder, medan motsvarande andel bland utrikes födda är drygt 70 procent. Utan de utrikes födda skulle försörjningskvoten redan år 2030 passera 1,0, vilket betyder att det skulle finnas fler unga och äldre än personer i arbetsför ålder. Om den demografiska utveckling vi har nu upplevs som problematisk, är det inget mot vad den skulle ha varit om Sverige de senaste decennierna inte varit ett så populärt invandringsland. Konsekvensen skulle ha blivit att skatterna hade behövt höjas för att finansiera samma välfärd som idag och därtill skulle pensionsåldern ha behövt höjas ytterligare, både för att motverka de statsfinansiella effekterna av en åldrande befolkning och för att hjälpligt hantera kompetensförsörjningen i vård och omsorg. Det har förvisso anförts att det inte går att föryngrar befolkningen i all evighet, utan att ha väldigt stor invandring (Heleniak och Gassen 2016). Det är naturligtvis riktigt, men idag och för de kommande decennierna är det icke desto mindre ett faktum att invandringen väsentligen lättar på det som kallas den "demografiska motvinden". Detta är i fokus i en rapport skriven av ekonomi-historikern Lars-Fredrik Andersson, som identifierar ett trendbrott i början av 2010-talet då gruppen utrikes födda går om gruppen inrikes födda vad gäller antal arbetade timmar utslaget per capita i respektive grupp, det vill säga de utrikes födda motverkar den "demografiska motvinden". För perioden 2000–2019 balanserade de utrikes föddas ökade arbete fullt ut för den minskning som observeras i gruppen inrikes födda, varvid det totala antalet arbetade timmar utslaget på hela befolkningen hölls konstant. Utan utrikes födda skulle vi under 2010-talet ha fått

se en ökad börda för de inrikes födda att finansiera och kompetensförsörja i ett läge då antalet äldre börjat öka snabbt (Andersson 2020). "Sverige är [...] inte det åldrande samhälle man såg framför sig vid millennieskiftet", konstateras i en kunskapsöversikt till den statliga utredningen Delegationen för migrationsstudier (Malmberg et al. 2016, s. v).

Vi som är inrikes födda och i arbetsför ålder är helt enkelt inte tillräckligt många för att kunna ta hand om och vårda våra föräldrar.

Följden av den stora invandringen är att de tämligen dystra framtidsutsikter som tecknades för ett par decennier sedan vad gäller en åldrande befolkning, snabbt växande försörjningsbörda och stora kompetensförsörjningsproblem i hög utsträckning kommit på skam.

3.2. Kompetensförsörjningen i offentlig sektor

Enligt en rapport från Sveriges kommuner och regioner (SKR 2022) behöver välfärden – kommuner, regioner och privata utförare – under perioden 2021–2031 anställa 410 000 personer. Detta är en konsekvens av pensionsavgångar (319 000) och den demografiska utvecklingen, vilken bland annat innebär att antalet personer över 80 år ökar med drygt en kvarts miljon, och kräver att välfärdssektorn ökar sysselsättningen med 91 000 personer. Störst

behov finns i den kommunala omsorgen. Men även regionernas sjukvård behöver byggas ut kraftigt. SKR beräknar att antalet anställda i regionerna behöver öka med 22 500, motsvarande nio procent, och samtidigt ska 63 000 pensionsavgångar täckas. Demografi och pensionsavgångar ger vid handen att under perioden behöver välfärdssektorn rekrytera 93 000 undersköterskor, 33 000 sjuksköterskor och 10 000 läkare.

Befolkningen i åldern 20–66 år prognosticeras öka under perioden med 4,1 procent medan befolkningen 80+ ökar med 47,1 procent. Av den prognosticerade sysselsättningsökningen skulle varannan som träder in på arbetsmarknaden behöva välja äldreomsorgen för att kalkylen ska gå ihop. Det är uppenbart att detta är en utmaning. Men utan utrikes födda skulle läget varit väsentligt mer problematiskt. Den ökning som trots allt sker av befolkningen i arbetsför ålder förklaras nästan helt av gruppen utrikes födda. SKR beräknar att 95 procent av ökningen kommer att orsakas av utrikes födda. Vi som är inrikes födda och i arbetsför ålder är helt enkelt inte tillräckligt många för att kunna ta hand om och vårda våra föräldrar. Det här är inte något som ligger långt in i framtiden, det är redan så att den svenska välfärden är beroende av det arbete som utrikes födda utför. Det går inte att besöka ett äldreboende, en vårdcentral eller ett sjukhus utan att notera den uppenbara överrepresentationen av utrikes födda bland personalen.

När SCB nyligen gjorde en specialstudie av de så kallade ensamkommande flyktingbarnen som sökte asyl 2015 visade det sig att många av dem hade sugits upp av den offentliga sektorn (SCB 2023b). Det handlar om drygt 20 000 personer med denna bakgrund som fick asyl. Av dem befann sig 67 procent av kvinnorna år 2022 i sysselsättning och

82 procent av männen. 75 procent av de ensamkommande kvinnorna som är i sysselsättning arbetar inom vård- och omsorg och 38 procent av männen. Detta ska jämföras med att 20 procent av kvinnor födda i Sverige och 5 procent av män födda i Sverige jobbar inom denna sektor. Detta rör en relativt liten grupp, men det är slående hur bra det gått för dem, inte minst mot bakgrund av hur hett omdebatterade de var när de kom. Lika uppenbart är det att de nu gör en stor insats i den svenska välfärden.

Från denna lilla specialstudie går det att lyfta blicken till de stora aggregaten, och i dessa ser vi samma mönster. OECD visar i en studie att antalet läkare i OECD-länderna med utländsk utbildning ökade med 50 procent mellan 2006 och 2016 till att utgöra nästan en halv miljon. Utländsk utbildning är inte detsamma som utrikes födda, men studien visar också att Sverige var ett av de europeiska länder med störst andel utrikes födda läkare, omkring 30 procent av läkarkåren var vid denna tidpunkt född i utlandet (OECD 2019). Inom äldreomsorgen är det utrikes födda som säkrat kompetensförsörjningen under senare år. Mellan 2008 och 2017 ökade det totala antalet personer som arbetar på särskilt boende med 5 200 personer, men det fanns en underliggande kraftig förändring i personalstyrkan där antalet utrikes födda ökade med 16 300. Det innebär att det var utrikes födda som tackte för såväl expansionen som för personal som slutade eller gick i pension. Som en konsekvens ökade under perioden de utrikes föddas andel av dem som arbetar på särskilt boende från 17 till 28 procent (Socialstyrelsen 2019, s. 48, tabell 12).

Redan för ett tiotal år sedan var det således tydligt att utrikes födda var överrepresenterade inom nyckelområden i den offentliga sektorn, och idag är

denna överrepresentation så stor att det inte är en överdrift att säga att dessa välfärdssektorer skulle implodera om det inte vore för invandringen under de senaste decennierna. Under senare år har personer födda utanför Europa i läkarkåren ökat, och idag är Irak det vanligaste födelselandet efter Sverige. Enligt Socialstyrelsen kan man vänta sig att utrikesfödda läkare – som nu utgör 35 procent – ”ganska snart” kommer att vara i majoritet inom läkarkåren (Läkartidningen 2024).

I Tabell 3 har statistik sammanställts över några vanliga yrken inom omsorg och hälso- och sjukvård. Det kan konstateras att de enda stora personalgrupper inom sjukvården där utrikes födda inte är kraftigt överrepresenterade¹², är sjuksköterskor och medicinska sekreterare. Detta är visserligen intressant och speglar, åtminstone vad gäller sjuksköterskor, sannolikt utbildnings- och valideringssystemet.¹³ Övriga stora personalgrupper uppvisar en kraftig överrepresentation. 9 300 specialistläkare är utrikes födda, 2 800 tandläkare, 1 100 apotekare, 47 000 undersköterskor i kommunal omsorg och 42 000 vårdbiträden för att nämna några yrkeskategorier med kraftig överrepresentation av utrikes födda.

3.3. Produktivitet, tillväxt och välstånd

Mycket tyder på att invandring har positiva effekter på produktivitets-tillväxten och därmed på genomsnittliga inkomster. Det gäller såväl för flyktinginvandring som arbetskraftsinvandring. Det senare har en tämligen enkel förklaring. I den mån det rör sig om högutbildad arbetskraft – exempelvis läkare eller forskare kopplade till universiteten – innebär invandringen att det

12. Med överrepresenterad avses här i relation till utrikes föddas andel av total befolkning. Det är rimligt att jämföra med total befolkning eftersom det ger indikation på i vilken utsträckning som befolkningens totala värdefterfrågan tillfredsställs av inrikes eller utrikes född arbetskraft.

13. Skälet till "underrepresentationen" av utrikes födda bland sjuksköterskor går sannolikt att finna i att sjuksköterska i Sverige är ett legitimationssyke, vilket gör att kunskapsnivån för sjuksköterskor i Sverige kan ligga väsentligt över motsvarande yrkestitel i andra länder. Det betyder att valideringsprocessen av utländsk utbildning kan vara lång och kräva mycket kompletterande utbildning och därutöver svensk-kunskaper på gymnasienivå. Många som arbetat som sjuksköterska i sitt ursprungsland blir därför i stället anställda som exempelvis undersköterska.

TABELL 3

Utrikes födda i några vårdyrken och närliggande kategorier.¹⁴

		FÖDDA I SVERIGE	FÖDDA I UTLANDET	TOTALT	ANDEL UTRIKES FÖDDA	ÖVER-/UNDER- REPRESENTATION
LÄKARE						
2211	SPECIALISTLÄKARE	14 830	9 377	24 207	39%	19%
2212	ST-LÄKARE	7 989	2 997	10 986	27%	7%
2213	AT-LÄKARE	2 618	542	3 160	17%	-3%
2219	ÖVRIGA LÄKARE	3 598	2 555	6 153	42%	22%
SJUKSKÖTERS KOR						
2221	GRUNDUTBILDADE SJUKSKÖTERS KOR	44 001	8 454	52 455	16%	-4%
TANDVÅRD						
2260	TANDLÄKARE	3 844	2 802	6 646	42%	22%
3214	TANDTEKNIKER, ORTOPEDINGENJÖRER MED FLERA	2 395	891	3 286	27%	7%
3250	TANDHYGIENISTER	2 599	1 064	3 663	29%	9%
5350	TANDSKÖTERS KOR	8 297	2 537	10 834	23%	3%
LÄKEMEDELSFÖRSÖRJNING ETC						
2281	APOTEKARE	1 455	1 122	2 577	44%	24%
5227	APOTEKSTEKNIKER	2 448	1 249	3 697	34%	14%
2133	FARMAKOLOGER OCH BIOMEDICINARE	1 188	491	1 679	29%	9%
UNDERSKÖTERS KOR, VÅRDARE MED FLERA						
5321	UNDERSKÖTERS KOR, HEMTJÄNST, HEMSJUKVÅRD OCH ÄLDREBOENDE	81 970	47 664	129 634	37%	17%
5322	UNDERSKÖTERS KOR, HABILITERING	282	79	361	22%	2%
5323	UNDERSKÖTERS KOR, VÅRD- OCH SPECIALAVDELNING	28 129	10 929	39 058	28%	8%
5324	UNDERSKÖTERS KOR, MOTTAGNING	7 172	1 976	9 148	22%	2%
5330	VÅRDBITRÄDEN	37 081	42 314	79 395	53%	33%
5341	SKÖTARE	12 866	4 001	16 867	24%	4%
5342	VÅRDARE, BOENDESTÖDJARE	57 476	18 004	75 480	24%	4%
NÅGRA ÖVRIGA YRKEN I VÅRD OCH OMSORG						
5349	ÖVRIG VÅRD- OCH OMSORGPERS ONAL	8 766	5 997	14 763	41%	21%
2283	AUDIONOMER OCH LOGOPEDER	2 728	340	3 068	11%	-9%
2289	ÖVRIGA SPECIALISTER INOM HÄLSO- OCH SJUKVÅRD	1 082	286	1 368	21%	1%
3212	BIOMEDICINSKA ANALYTIKER MED FLERA	6 372	2 937	9 309	32%	12%
4117	MEDICINSKA SEKRETERARE, VÅR DADMINISTRATÖRER MED FLERA	17 049	1 404	18 453	8%	-12%

14. Tabellen har beräknats på statistik från SCB:s statistikdatabas: Anställda 16-64 år i riket efter yrke (4-siffrig SSYK 2012), födelseregion och kön. Baserat på BAS. År 2022.

genomsnittliga humankapitalet i det mottagande landet stiger, vilket allt annat lika bör leda till högre arbetsproduktivitet. Men även invandring från länder med lägre utbildningsnivå tycks ha en produktivitetshöjande effekt. Vid första anblick borde det inte vara så, eftersom sådan invandring ger upphov till lägre

En procentenhet högre andel utrikesfödda i befolkningen ger på sikt två procentenheter högre BNP per capita.

genomsnittligt humankapital och bör därmed resultera i den motsatta effekten till exemplet med högutbildad arbetskraftsinvandring. Men det verkar finnas dynamiska effekter som är starkare. En sådan effekt är om invandrad lågkvalificerad arbetskraft kompletterar den inhemska arbetskraften. Då skulle invandrare fylla på underifrån i inkomststrukturen, varvid inhemsk arbetskraft flyttar uppåt i samma struktur. Det leder till ökad specialisering och därmed ökad produktivitetstillväxt och kan även förklara varför löneeffekterna av migration tycks vara små för inhemsk arbetskraft (Peri och Sparber 2009). Detta har redan berörts, eftersom denna mekanism bidrar till den omfördelning som fångas i tvärsnittskalkyler, men här betraktas den från ett annat perspektiv, nämligen det att invandringen härigenom bidrar till att höja den genomsnittliga produktiviteten i samhällsekonomin. Internationella valutafonden uppskattar i en studie (IMF 2020) för OECD-länderna och perioden 1980–2018 effekten av migration om

1 procentenhet av sysselsättningen i mottagarlandet på arbetsproduktiviteten till 0,55 procent på fem års sikt. Även på den korta sikten av ett år är effekten positiv, om än mindre. Det tyder på att de dynamiska effekterna av invandring är tämligen snabba. Denna typ av stora regressionsmodeller är dock känsliga för modellspecifikation och det föreligger alltid risk för omvänd kausalitet. Det senare försöker studien kontrollera för genom att inkludera instrumentella variabler, men resultat som dessa bör ändå tolkas med viss försiktighet. Det kan dock konstateras att studiens resultat är i linje med vad andra studier finner. Liknande resultat rapporteras i Engler, et.al. (2023) i en studie för samma landgrupp och period. Jaumotte, Koloskova och Saxena (2016) finner stora effekter på BNP per capita. En procentenhet högre andel utrikesfödda i befolkningen ger på sikt två procentenheter högre BNP per capita. Detta förklaras i sin tur huvudsakligen av ökad produktivitetstillväxt. Ortega och Peri (2014) finner också denna effekt. Boubtane, Dumont och Rault (2015) finner i en studie för 22 OECD-länder och perioden 1986–2006 att immigration leder till ökad produktivitetstillväxt, även om effekten är liten. Alesina, Harnoss och Rapoport (2013) finner i en studie för 195 länder under perioden 1990–2000 att migration är positivt korrelerat till BNP per capita och att det finns ett orsakssamband som löper via ökad total faktorproduktivitet.

En faktor av särskild betydelse för tillväxttakten är befolkningsstrukturen. I en studie för Delegationen för migrationsstudier (Malmberg et al. 2016), analyseras sambandet mellan åldersstruktur och ekonomisk tillväxt. En befolkning med stor andel barn eller stor andel äldre tenderar att ha lägre tillväxt. Det beror dels på de utgifter som ett

samhälle har för personer som inte befinner sig i arbetsför ålder, dels på att ur ett livcykelperspektiv är inkomsterna som högst i medelåldern och sparandet som störst perioden efter att barnen lämnat hemmet. En av bestämningsfaktorerna för långsiktiga variationer i tillväxttakten blir därmed ålderssammansättningen. Av det följer att den stora invandringen under 2000-talet fundamentalt förändrat tillväxtförutsättningarna för Sverige. Tillväxteffekten av den invandring som skedde 2000–2015 skattas att redan år 2015, då migrationspolitiken svängde och blev restriktiv, uppgå till 0,5 procentenheter per år. Trots därefter minskande nettoinvandring skattas den positiva effekten på BNP-tillväxten av de höga invandringstalen under milleniets första femton år att år 2030 överstiga 1 procentenhet per år. En del av detta drivs av den ökande befolkningen i sig, men den högre tillväxttakten slår i väsentlig grad igenom i högre BNP-capita. Invandringen har gjort att de mycket pessimistiska prognoserna som gjordes vid millenieskiftet inte slagit in. I de prognoserna bedömdes tillväxttakten bli negativ runt 2020, detta som en effekt av den åldrande befolkningen. "Att den faktiska invandringen varit större [än vad som prognosticerats] har hållit tillväxten uppe", summerar rapportförfattarna (Malmberg et al. 2016, s. 74).

Total faktorproduktivitet, som nämndes ovan, är ett mått som beskriver den del av BNP-tillväxten som inte förklaras av volymtillväxt av kapital och arbete, och är därmed ett grovt mått på human-kapitalets bidrag till tillväxten samt effekterna av innovationer men också av andra effekter som är svåra att definiera. De tidigare nämnda studierna av Alesina, Harnoss och Rapoport (2013) och IMF (2020) finner positiva effekter av migration på total faktor produktivitet, liksom Ortega och Peri (2014). Att

studierna finner att immigration har positiva effekter på total faktorproduktivitet kan ha flera olika förklaringar. Ortega och Peri (2014) identifierar större diversitet som en möjlig förklaring. Alesina, Harnoss och Rapoport (2013) understryker sådan diversitet som betydelsefull. I en mångfacetterad miljö ökar förutsättningarna för internationella kontakter, specialisering, handel och för att nya idéer ska få fotfäste. Detta, liksom en mer öppen ekonomi i det stora hela, torde resultera i att samhället blir mer anpassat till att acceptera förändring och teknologisk utveckling. Migration är i en sådan kontext en av många faktorer. Ortega och Peri (2014) finner empiriskt stöd för ett högre antal innovationer per capita till följd av invandring, och att detta är en förklaring till ökad total faktorproduktivitet och ökade totala inkomster per capita.

Hög innovationsgrad är ett kännetecken för framgångsrika regioner och städer. Man bör visserligen vara försiktig med vad som är orsak och verkan, men det finns sannolikt något i Richard Floridas slutsats att dessa regioner just präglas av en kombination av hög teknologisk nivå, mångfald och tolerans (Florida 2012). Som Jesper Strömbäck (2016, s. 136) konstaterar:

Om man tänker efter är det egentligen ganska självklart: mångfald räcker inte om människor inte också är öppna inför mångfalden och andra sätt att tänka, vara och göra. Inte bara enskilda människor utan också de sociala och kulturella miljöer som människor befinner sig i måste vara kreativa för att innovationsförmågan ska blomstra.

Sverige har varit ett land som präglats av stor öppenhet och tolerans, och det är med stor sannolikhet en av vårt lands framgångsfaktorer.

Inget av det här nämnda, som är uppenbart viktiga för tillväxt, framgång, produktivitet och levnadsstandard, ryms inom de kalkylmodeller som vi inledde denna rapport med. Det betyder att dessa effekter utelämnas från kalkylmodellernas beräkningar. Resultaten framstår som vederhäftiga för att det finns konkreta siffror ner på decimalen. Men i själva verket saknar dessa modeller reell koppling till den dynamiska verkligheten. Resultaten

blir snedvridna och skapar en negativ bild av invandringens effekter, som saknar stöd inom andra forskningsfält, däribland tillväxtforskningen. Det är rimligt att dra slutsatsen att den negativa inställningen till invandringen – regeringen kallade nyligen rentav till presskonferens för att meddela den i deras tycke goda nyheten att Sverige nu hade negativ nettoinvandring – kommer att ge långsiktigt negativa effekter på tillväxt och levnadsstandard.

4. Det som går förlorat med det nya Sverige – avslutande reflektion

Sverige har byggt sin framgång på en öppenhet mot omvärlden. Denna öppenhet var en helt nödvändig förutsättning för att ett litet land i Europas utkant skulle bli en ledande industriation med många internationellt framgångsrika företag och stor export. Hur öppet landet varit har förvisso gått i vågor, såsom fallet är med alla länder, men det är likväl så att själva grundidén om öppenhet och världstillvändhet idag har blivit en del av Sveriges DNA. Detta är något Sverige i grunden delar med de flesta EU-länder och själva detta idégods måste anses ingå i den Europeiska unionens fundament, slagkraftigt sammanfattat i de fyra friheter: fri rörlighet för arbete, kapital, människor och tjänster. Idén är att färre gränshinder leder till ökad tillväxt, produktivitet, innovation och utveckling, vilket i sin tur genererar jobb som kan finansiera välfärd och en god materiell levnadsstandard. Men om detta är sant för EU:s inre marknad torde det vara sant också för migration över EU:s yttre gränser, det vill säga om det är sant att ökad rörlighet mellan Rumänien och Sverige leder till ökad tillväxt för båda länderna, så bör det samma gälla för ökad rörlighet mellan Sverige och Irak eller Sverige och Ukraina. Forskningsresultaten tyder på att så är fallet och att vi idag skördar frukter som kommit sig ur att Sverige varit ett invandringsland.

Den negativa syn på invandring som numera präglar Sverige kommer att få långsiktiga ekonomiska konsekvenser.

Vi kan i stort sett dagligen läsa om exempel som omöjligen kan vara bra för Sveriges tillväxt och utvecklingsmöjligheter. Det finns närmare 25 000 utländska forskare i Sverige. Många av dem drabbas av de nya hårdare reglerna för permanent uppehållstillstånd som beslutades 2021. I en enkät som Sveriges förenade studentkårers doktorandkommitté och några ytterligare liknande organisationer lät göra svarade 93 procent av dem som kom från länder utanför EU/EES och som deltog i undersökningen att de nya reglerna påverkade dem negativt (Stockholms universitet 2021). Det finns en uppenbar risk att Sverige ratas av forskare från andra länder. Svenskt Näringsliv varnar för utvecklingen och skriver i en rapport att "tre av fyra utländska studenter vill stanna i Sverige efter examen, men i praktiken är det bara tre av tio som faktiskt är kvar" (Svenskt Näringsliv 2021, s. 7). I rapporten lyfts fram de nya hårda reglerna för uppehållstillstånd före, under och efter avslutade studier som en viktig orsak.

I nyheterna flimrar effekterna av denna negativa syn på invandring förbi med jämna mellanrum. Vi kan läsa om toppforskaren Mariana Kluge, som trots att hon disputerat i Sverige och sedan beviljats anslag från Vetenskapsrådet, lämnar Sverige för Tyskland på grund Migrationsverkets regelkrångel. "Jag känner mig nedvärderad", säger hon och sammanfattar med orden: "Just nu ser jag inte så många fördelar för internationella forskare att stanna här"

(Myrén och Bengtsson 2022). Det finns många liknande fall. I Universitetsläraren läser jag om Gözde Türköz som kom från Turkiet till Sverige och forskarutbildat

**Det är inte endast
högutbildade som drabbas av
de regler och regelkrångel
som skapats i syfte att göra
Sverige till ett oattraktivt
land för invandrare.**

sig vid Karolinska Institutet (Eliasson 2020). Efter disputationen visade det sig att hon haft ett uppehållstillstånd som gästforskare och inte doktorand. Detta formaliafel, ledde till att Migrationsverket beslutade att utvisa denna unga toppforskare. "Jag är deporterad", säger Türköz till tidningen och sammanfattar:

Det är inte okej. Från dag ett i Sverige har jag betalat skatt och jag betalar fortfarande skatt ... Det är så sorgligt, jag har varit i Sverige i åtta år och jag har starka rötter här. Jag har fått erbjudande om arbete och jag kan inte ta jobbet.

Men det är inte endast högutbildade som drabbas av de regler och regelkrångel som skapats i syfte att göra Sverige till ett oattraktivt land för invandrare. I andra ändan av inkomstskalan finns de som arbetar i Sverige men inte når upp till den nya gränsen för lägsta månadslön som började gälla 2023. Den innebär att golvet läggs på 80 procent av medianlönen. Här kan vi läsa om Ghazwan Alhawi som kom till Sverige som flykting från Irak 2015 (Wreder 2023). Han nekades asyl, men fick arbetstillstånd och har arbetat i äldreomsorgen i åtta år. Han riskerar

utvisning när tillståndet ska förnyas, och om han klarar det den första gången, lär han knappast få förnyat arbetstillstånd om inkomstgolvet höjs till 34 200 kronor i månaden som en statlig utredning nu föreslagit (SOU 2024:15). Medianlönen för undersköterskor i kommunal sektor är 29 000 och 90 procent av undersköterskorna i sektorn tjänar under 32 100 (SKR 2024). Utredningen föreslår att det ska gå att göra undantag, exempelvis för bristyrken, men det återstår att se hur frågan landar. Det är oavsett vilket nödvändigt att ställa frågan vad Sverige tjänar på att utvisa sådana som Ghazwan Alhawi och Gözde Türköz? Det arbete respektive forskning som de utför – och har utfört under många år i landet – är helt uppenbart nyttigt, nödvändigt och bra för Sverige. Men Sverige vill inte ha deras tjänster.

Men, som jag redan varit inne på, är det inte endast de faktiska reglerna och regelkrånglet som syftar till att göra Sverige oattraktivt för invandrare som idag är problematiskt. Det är också det allmänna stämningläget och retoriken kring invandrare som en belastning. Som anhörig har jag under senare år haft mycket att göra med såväl den mest avancerade sjukvård vi har i landet som med äldreomsorgen, och överallt möts man av namnbrickor med utländska namn. Mer än en gång har jag funderat på hur det är att vara thoraxkirurg på ett universitetssjukhus och med möjlighet till anställning vid vilket topprankat sjukhus som helst i världen eller att vara undersköterska och varje dag slita på äldreboendet för att våra gamla och sköra ska få den bästa omvårdnaden – och samtidigt jämt och ständigt utmålas i media och av våra politiker som en belastning, en kostnad, ett problem. Med Sverigedemokraternas växande inflytande och regeringens räddhågsna undfallenhet förstärks denna utveckling.

14. Jimmie Åkesson lanserade folkutbytes-teorin i en artikel i Expressen, se Åkesson (2024). Om begreppets nazistiska/fascistiska bakgrund, se Mattsson (2024) samt Finnsjö (2024). Statsministerns kommentar är: "Jag tänker inte använda det begreppet" (Omni 2024).

Inte ens när Sverigedemokraterna under EU-valrörelsen lanserade den ur nazism sprungna konspirationsteorin om "folkutbyte" och därmed utmålade en tredjedel av befolkningen – utrikesfödda och dem med en eller två föräldrar födda utomland – som ett problem och med tveksam rätt att vistas i landet förmådde regeringen ta avstånd. Statsministerns kritik stannade vid att han inte själv tänkte använda denna nazismanstrukna terminologi.¹⁴ Det är dock regeringens ansvar att företräda och försvara hela folket – inte bara de

som Sverigedemokraterna anser värdiga. Ett avståndstagande och skarp kritik vore det rimliga. Men de tre regeringspartierna står inte upp för hela Sveriges befolkning och förmår inte längre hålla stånden mot en alltmer radikaliserad extremhöger.

Detta allmänna stämningsläge, där en stor del av befolkningen, utmålas som ett problem kommer med både sociala och ekonomiska kostnader. Det är således högst troligt att det nya vurmandet för stängda gränser kommer att stå Sverige dyrt.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Abramovitz, Moses. 1986. "Catching up, forging ahead, and falling behind". *The Journal of Economic History*, juni: 385–406.
- Adjei, Evans Korang, Lars-Fredrik Andersson, Rikard H. Eriksson, och Sandro Scocco. 2021. "Regional labour market effects of immigration on low-skilled workers: The case of Sweden 1990–2003". *International Journal of Social Economics*, Vol. 48 No. 3, 456–476.
- Alesina, Alberto, Johann Harnoss, och Hillel Rapoport. 2013. *Birthplace diversity and economic prosperity*. Working paper no 18699, Cambridge MA.: NBER.
- Andersson, Lars Fredrik. 2020. *Arbetsmarknaden på 2020-talet: Invandringen och den demografiska motvinden*. Stockholm: Arena Idé.
- Andersson, Lars-Fredrik, Richard Eriksson, och Sandro Scocco. 2019. "Refugee immigration and the growth of low-wage work in the EU15". *Comparative Migration Studies*.
- Auerbach, Alan J., och Philip Oreopoulos. 2000. "The fiscal effect of U.S. immigration: A generational-accounting perspective". *Tax Policy and the Economy*, 123–156.
- Aziz, Omar, Norman Gemmell, och Athene Laws. 2013. *The distribution of income and fiscal incidence by age and gender: Some evidence from New Zealand*. Working paper 10, Wellington: Victoria University of Wellington.
- Borjas, George J. 1995. "The economic benefits from immigration". *Journal of Economic Perspectives*, Spring: 3–22.
- Borjas, George J. 2003. "The labor demand curve is downward sloping: Reexamining the impact of immigration on the labor market". *The Quarterly Journal of Economics*, 1335–1374.
- Borjas, George J., och Joan Monras. 2017. "The labour market consequences of refugee supply shocks". *Economic Policy*, 361–413.
- Boubtane, Ekrame, Coulibaly Dramane, och Christophe Rault. 2012. *Immigration, growth and unemployment: Panel VAR evidence from OECD countries*. IZA Discussion Papers, No. 6966, IZA – Institute of Labour Economics.
- Boubtane, Ekrame, Jean-Christophe Dumont, och Christophe Rault. 2015. "Immigration and economic growth in the OECD countries 1986–2006". CESIFO Working Paper No 5392 Category 4 Labour Markets June 2015.
- Colas, Mark, och Dominik Sachs. 2020. "The indirect fiscal benefits of low-skilled immigration". *Proceedings. Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association*, 1–70.
- Devlin, Ciaran, Olivia Bolt, Dhiren Patel, David Harding, och Ishtiaq Hussain. 2014. *Impacts of migration on UK native employment: An analytical review of the evidence*. Occasional Paper 109, London: Home Office.
- Dustmann, Christian, Francesca Fabbri och Ian Preston. 2005. "The Impact of Immigration on the British Labour Market". *The Economic Journal*, Nov., 2005, Vol. 115, No. 507, Features (Nov., 2005), pp. F324–F341.
- Dustmann, Christian, Albrecht Glitz, och Tommaso Frattini. 2008. "The labour market impact of immigration". *Oxford Review of Economic Policy*, Autumn: 477–494.
- Dustmann, Christian, Francesca Fabbri, Ian Preston, och Jonathan Wadsworth. 2003. *The local labour market effects of immigration in the UK*. Report 06/03, London: Home Office.
- Ekberg, Jan. 1999. "Immigration and the public sector: Income effects for the native population in Sweden". *Journal of Population Economics*, 411–430.
- Ekholm, Karolina, och Peter Gerlach. 2017. "www.ekonomistas.se". *Ekonomistas*, den 24 maj. Använd den 29 november 2024. <https://ekonomistas.se/2017/05/24/ekholm-och-gerlach-bnp-multiplikatorerna-avgorande-for-finanspolitikens-tillvaxteffekter/>.
- Eklund, Johan, och Johan P. Larsson. 2020. *När blir utrikes födda självförsörjande?* Stockholm: Entreprenörskapsforum.

- Eliasson, Per-Olof. 2020. "Universitetslärares". *Forskare utvisas från Sverige – hade "fel" uppehållstillstånd*, den 11 juni. Använd den 7 mars 2024. <https://universitetslararen.se/2020/06/11/forskare-utvisas-fran-sverige-hade-fel-uppehallstillstand/>.
- Engler, Philipp, Margaux MacDonald, Roberto Piazza, och Galen Sher. 2023. *The macroeconomic effects of large immigration waves*. WP 23/259, Washington DC: IMF.
- ESV. 2023. "Ekonomistyrningsverket". *Tidsserier, statens budget m.m.* 2022. Använd den 7 mars 2023.
- Eurostat. 2023a. www.ec.europa.eu. Använd januari 2024. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di11/default/table?lang=en.
- Eurostat. 2023b. www.ec.europa.eu. Använd januari 2024. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en>.
- Eurostat. 2023c. www.ec.europa.eu. Använd januari 2024. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_egai2d__custom_9425467/default/table?lang=en.
- Finansdepartementet. 2024a. *Uppdrag att analysera migrationens nettoeffekter*. Stockholm: FI2024/011486.
- Finansdepartementet. 2024b. "Samarbetsavtal mellan Regeringskansliet och Konjunkturinstitutet, om utlån av Karolina Stadin till Konjunkturinstitutet". Stockholm.
- Finansdepartementet. 2024c. *Fördelningspolitisk redogörelse, bilaga 2 till Prop. 2023/24:100 Bilaga 2*. Stockholm: Finansdepartementet.
- Finnsjö, Morgan. 2024. *Myten om det stora utbytet*, den 3 juni. Använd juni 2024. <https://expo.se/fordjupning/myten-om-det-stora-utbytet/>.
- Florida, Richard. 2012. *The rise of the creative class revisited*. New York: Basic Books.
- Foged, Mette, och Giovanni Peri. 2016. "Immigrants' Effect on Native Workers: New Analysis on Longitudinal Data". *American Economic Journal: Applied Economics*, april: 1–34.
- Fromentin, Vincent. 2013. "Abstract: The relationship between immigration and inemployment: The case of France". *Economic Analysis & Policy*, mars.
- Gerdes, Christer, och Eskil Wadensjö. 2013. *Immigration to Sweden from the new EU member states*. Rapport, SIEPS.
- Gilpin, Nicola, Matthew Henty, Sara Lemos, Jonathan Portes, och Chris Bullen. 2006. *The impact of free movement of workers from Central and Eastern Europe on the UK labour market*. Working Paper No 29, London: Department for Work and Pensions.
- Goos, Maarten, Alan Manning, och Anna Salomons. 2014. "Explaining job polarization: Routine-biased technological change and offshoring". *The American Economic Review*, augusti: 2509–2526.
- Greider, Göran. 2020. "Tio teser om flyktingpolitiken". *Dalademokraten*. Använd december 2024. <https://www.dalademokraten.se/artikel/goran-greider-tio-teser-om-flyktingpolitiken>.
- Gustavsson, Magnus. 2023. *Utrikes föddas uppgående sysselsättning: Hur mycket förklaras av demografi?* Specialstudier, Stockholm: Konjunkturinstitutet.
- Hansen, Marianne Frank, Marie Louise Schultz-Nielsen, och Torben Tranaes. 2017. "The fiscal impact of immigration to welfare states of the Scandinavian type". *Journal of Population Economics*, juli: 925–952.
- Hansen, Peo. 2016. "How the refugees smuggled Keynes back from his exile". *Discover Society*, den 3 maj. Använd mars 2024. <https://archive.discoverysociety.org/2016/05/03/focus-how-the-refugees-smuggled-keynes-back-from-his-exile-2/>.
- Hansen, Peo. 2018. "Asylum or austerity? The 'refugee crisis' and the Keynesian interlude". *European Political Science*, 128–139.
- Hansen, Peo. 2022. *Migrationsmyter: Sanningen om flyktinginvandringen och välfärden, ett nytt ekonomiskt paradigm*. Stockholm: Leopard förlag.
- Hein, Eckhard, och Engelbert Stockhammer. 2011. *A modern guide to Keynesian macroeconomics and economic policies*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Heleniak, Timothy, och Nora Sanchez Gassen. 2016. *Scenarios for 2015–2080: The impact of migration on population and ageing*. Nordregio, Nordiska ministerrådet.
- IMF. 2020. "Chapter 4: The macroeconomic effects of global migration", i *World Economic Outlook, april 2020: The Great Lockdown*. Internationella Valutafonden.
- Jaumotte, Florence, Ksenia Koloskova, och Sweta C. Saxena. 2016. *Impact of migration on income levels in advanced economies*. Spillover Note 8, Washington DC: International Monetary Fund.

- Keynes, John M. 1973 [1936]. *The general theory of employment, interest and money: The collected writings of John Maynard Keynes, vol VII*. Cambridge: Macmillan.
- Kjellberg, Anders. 2023. *Kollektivavtalens täckningsgrad och vita fläckar*. Stockholm: Arena Idé.
- Konjunkturinstitutet. 2024. *Synpunkter på uppdrag om migrationens nettoeffekter*. Stockholm.
- Kvällsposten. 2020. *www.kvp.se*, den 1 januari. Använd januari 2024. <https://www.expressen.se/kvallsposten/dagens-storsta-nyheter/bortgift-som-14-aring-och-slav-i-malmo/>.
- Latif, Ehsan. 2015. "The relationship between immigration and unemployment: Panel data evidence from Canada". *Economic Modelling*, 162–167.
- Maynard Keynes, John M. 1936. *The general theory of employment, interest and money*. New York: Oxford University Press.
- Lee, Robert, och Timothy Miller. 2000. "Immigration, social security, and broader fiscal impacts". *The American Economic Review*, maj: 350–354.
- Lindell, Christian. 2024. "Hur försörjer sig de ej självförsörjande?" *Statistik och strunt*, den 10 februari. Använd den 5 juni 2024. https://lindellch.quarto.pub/statistik-och-strunt/posts/forsorjning_ej_sjalfvorsorjande/.
- Lucchino, Paolo, Chiara Rosazza-Bondibene, och Jonathan Portes. 2012. *Examining the relationship between immigration and unemployment using National Insurance Number registration data*. NIESR Discussion Paper No. 386, London: National Institute of Economic and Social Research.
- Läkartidningen. 2024. "www.lakartidningen.se". *Utländska läkare kan mycket väl vara i majoritet ganska snart*, den 14 mars. Använd den 6 juni 2024. <https://lakartidningen.se/aktuellt/nyheter/2024/03/utlandska-lakare-kan-mycket-val-vara-i-majoritet-ganska-snart/>.
- Malmberg, Bo, Thomas Wimarck, Jani Turunen, och Linn Axelsson. 2016. *Invandringens effekter på Sveriges ekonomiska utveckling*. Kunskapsöversikt, Stockholm: Delmi.
- Manacorda, Marco, Alan Manning, och Jonathan Wadsworth. 2006. *The impact of immigration on the structure of male wages: Theory and evidence from Britain*. IZA DP No. 2352, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor.
- Mattsson, Christer. 2024. *Expressen.se*, den 4 juni. Använd juni 2024. <https://www.expressen.se/debatt/folkutbytesteorin-ar-en-konspirationsteori/>.
- Migration Advisory Committee. 2018. *EEA migration in the UK: Final report*. London: Migration Advisory Committee.
- Migrationsverket. 2024. *www.migrationsverket.se*, den 6 februari. Använd den 6 februari 2024. <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asyl.html>.
- Mikkonen, Maria, och Johan Lidefelt. 2021. "Svenskt Näringsliv: 1,3 miljoner människor ur jobb". *Dagens Industri*.
- Myrén, Karin, och Stina Bengtsson. 2022. "Toppforskare flyr Sverige: 'Känner mig nedvärderad'". *Tidningen Näringslivet*, den 30 november. Använd mars 2024. <https://www.tn.se/arbetsmarknad/23738/toppforskare-flyr-sverige-kanner-mig-nedvarderad/>.
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. 2017. *The economic and fiscal consequences of immigration*. Washington, DC: The National Academies Press.
- OECD. 2019. *Recent trends in international mobility of doctors and nurses*. OECD.
- Omni. 2024. *www.omni.se*, den 4 juni. Använd juni 2024. <https://omni.se/buschs-svar-ar-inte-bekvam-med-akessons-terminologi/a/qPAKVE>.
- Ortega, Francesca, och Giovanni Peri. 2014. "Openness and income: The roles of trade and migration". *Journal of International Economics*, 231–251.
- Ottaviano, Gianmarco I. P., och Giovanni Peri. 2012. "Rethinking the effect of immigration on wages". *Journal of the European Economic Association*, februari: 152–197.
- Peri, Giovanni, och Chad Sparber. 2009. "Task specialization, immigration, and wages". *American Economic Journal: Applied Economics*, 135–169.
- Rothstein, Bo. 2017. "Immigration and economic growth: Is Keynes back?" *Social Europe*, <https://www.socialeurope.eu/immigration-and-economic-growth-is-keynes-back>.
- Rowthorn, Robert. 2008. "The fiscal impact of immigration on the advanced economies". *Oxford Review of Economic Policy*, Autumn: 560–580.
- Ruist, Joakim. 2013. *The labor market impact of refugee immigration in Sweden 1999–2007*. Working paper, Stockholm: Stockholm University.

- Ruist, Joakim. 2015. "The fiscal cost of refugee immigration: The example of Sweden". *Population and Development Review*, Vol. 41, No. 4, december: 567–581.
- Ruist, Joakim. 2018. *Tid för integration: En ESO-rapport om flyktingars bakgrund och arbetsmarknadsetablering*. Stockholm: Finansdepartementet, Regeringskansliet.
- SCB. 2017. *Integration: Utrikes föddas matchning på arbetsmarknaden i Sverige*. Integration Rapport 11, Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- SCB. 2019. "www.scb.se". *Snabba befolkningsökningen bromsar BNP per capita*. Använd den 7 februari 2024. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2019/snabb-befolkningsokning-bromsar-bnp-per-capita/>.
- SCB. 2023a. *Arbetsmarknaden för utrikes födda i Sverige och EU*. AKU tillägsundersökning 2021. Temarapport 2023:1, Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- SCB. 2023b. *Ensamkommande barn 2015*. Integration Rapport 18, Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- SCB. 2023c. *Labour force survey 2023*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- SCB. 2024. *www.scb.se*, den 6 februari. Använd den 6 februari 2024. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101J/ImmiEmiMedb/table/tableViewLayout1/.
- Scocco, Sandro. 2020. *Och några, antar jag, är ok!* Stockholm: Atlas.
- Segendorf, Åsa Olli, och Emelie Theobald. 2019. *Kan invandringen lösa problemet med en åldrande befolkning?* Penning och Valutapolitik 2019:1, Stockholm: Sveriges Riksbank.
- Skatteverket. 2021. *Slutrapport med erfarenheter från Skatteverkets kontroll av nagehåvårdsbranschen*. Stockholm: Skatteverket.
- SKR. 2022. *Välfärdens kompetensförsörjning*. Stockholm: Sveriges kommuner och regioner.
- SKR. 2024. *Fakta om löner*, den 28 februari. Använd den 7 mars 2024. <https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/kollektivavtal/faktaochstatistik/faktaomloner.554.html>.
- Socialstyrelsen. 2019. *Vård och omsorg av äldre – lägesrapport 2019*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOU 2016:70. *Ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel och annat utnyttjande av utsatta personer – slutbetänkande*. Stockholm: Statens offentliga utredningar.
- SOU 2024:15. *Nya regler för arbetskraftsinvandring m.m.* Stockholm.
- SR. 2023. *Sveriges Radio*, den 6 december. Använd den 18 december 2023. <https://sverigesradio.se/artikel/regeringen-och-sd-vill-veta-vad-invandringen-kostar>.
- Stockhammer, E. 2004. *The rise of unemployment in Europe*. UK: Edward Elgar.
- Stockholms universitet. 2021. *www.su.se*. Använd den 7 februari 2024. <https://www.su.se/medarbetare/medarbetarnotiser/enkat-visar-okad-risk-att-internationella-forskare-ratar-sverige-1.608778>.
- Storesletten, Kjetil. 2000. "Sustaining fiscal policy through immigration". *Journal of Political Economy*, april: 300–323.
- Storm, Servaas, och C. W. M. Naastepad. 2012. *Macroeconomics beyond the NAIRU*. Cambridge: Harvard University Press.
- Strömbäck, Jesper. 2016. *Utan invandring stannar Sverige*. Stockholm: Volante.
- SvD. 2020. *www.svd.se*, den 3 februari. Använd januari 2024. <https://www.svd.se/a/8modeW/v-om-m-utspelet-absolut-mojligt-komma-overens>.
- Svenskt Näringsliv. 2021. *Utländska masterstudenter och doktorander lämnar Sverige*. Stockholm: Svenskt Näringsliv.
- Sverigedemokraterna. 2022. *Invandringen och de offentliga finanserna – 15 år senare*. Stockholm: Sverigedemokraterna.
- SVT. 2023. *Sveriges Television*, den 6 december. Använd den 18 december 2023. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/tidopartierna-overens-om-att-kartlagga-invandringens-kostnader-ajfpxt>.
- Vargas-Silva, Carlos, Madeleine Sumption, och Peter William Walsh. 2022. *The fiscal impact of immigration to the UK*. Briefing, Centre on Migration, Policy and Society, Oxford University.
- Wadensjö, Eskil. 2000. "Immigration, the labour market, and public finances in Denmark". *Swedish Economic Policy Review*, 59–83.
- Weber, René, och Thomas Straubhaar. 1996. "Immigration and the public transfer system: Some empirical evidence for Switzerland". *Weltwirtschaftliches Archiv*, Bd. 132, H. 2 (1996), 330–355.
- Wingborg, Mats. 2014. *Villkoren för utländska bärplockare säsongen 2014*. Stockholm: Arena Idé.
- World Bank. 2024. *www.worldbank.org*. Använd mars 2024. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.KD>.

- Wreder, Johanna. 2023. *Vårdad äldre i åtta år – nu riskerar Ghazwan att utvisas*, den 13 oktober. Använd den 1 mars 2024. <https://arbetet.se/2023/10/13/vardat-alldre-i-atta-ar-nu-riskerar-ghazwan-att-utvisas/>.
- Åkesson, Jimmie. 2024. *"Man kan hävda att det pågår ett folkutbyte"*, den 6 juni. Använd juni 2024. <https://www.expressen.se/debatt/man-kan-havda-att-det-pagar-ett-folkutbyte/>.
- Åberg, Margareta, och Marianne Danielsson. 2016. *Ett välfungerande system för arbetskraftsinvandring?* Granskningsrapport rik 2016:32, Stockholm: Riksrevisionsverket.

Tyckte du att denna rapport var intressant, vill vi rekommendera följande läsning

Peter Gustavsson nagelfar i boken **Angreppet: Så urholkar Tidö-regeringen vår demokrati** hur Sverige blivit en del av en internationell auktoritär trend där våra demokratiska institutioner hotas när Sverigedemokraterna dikterar regeringens dagordning. Vad händer när det fria samtalet tystnar?

Klimatkris, byggkris och energikris. Kan dessa i alla fall delvis lösas genom en sammanhållen reform? I rapporten **Klimat-rot** lägger vi fram ett förslag på att införa ett progressivt rot-avdrag som ersätter dagens orättvisa avdrag. Författad av **Rikard Allvin** i samarbete med **Max Jerneck**.

I essän **Arbetets värde** visar **Niklas Blomqvist** hur insikten att allt värde utgår från arbete har gått förlorad. Endast genom att återerövra berättelsen om hur vi skapar välbefinnande tillsammans kan arbetarrörelsen kasta av sig den nyliberala tvångströjan och formulera en radikal politik för frihet och jämlikhet.

År 2013 grundades Katalys. Ambitionen? Att bli den ledande vänsterrösten i svensk debatt. I boken **Tio år av envishet: Berättelsen om Katalys första decennium** berättar journalisten **Kent Werne** om hur en facklig start-up utmanade mäktiga intressen och blev en av Sveriges främsta tankesmedjor.

Katalys – Institut för facklig idéutveckling

Katalys är ett oberoende fackligt idéinstitut som bedriver utredningsverksamhet och opinionsbildning. Våra verksamhetsområden är välfärd, samhällsekonomi, arbetsmarknad och fördelningsfrågor. Vår uppgift är att generera kunskap och perspektiv som kommer såväl den politiska debatten som fackföreningsrörelsen och dess företrädare på lokal, regional och central nivå till gagn. Men vår uppgift är även att driva den politiska debatten framåt i dessa frågor, med egna analyser och förslag grundade i fackliga perspektiv. Vi står på två ben – idéutveckling och politisk påverkan. Värderingsmässigt står vi på LO-medlemmarnas sida.

Katalys tror inte att ökade samhällsklyftor är en naturlig eller opåverkbar följd av en globaliserad värld. Vi ställer inte upp på resonemang om att bara för att det går att skapa en marknad av något som vi äger gemensamt, så ska den marknaden skapas. Vi ser att det finns konstruktiva vägar framåt för den svenska arbetsmarknaden och att de principer som en gång formade arbetsmarknaden är relevanta även i framtiden. Vi vill bidra till att den generella välfärden och trygghetssystem säkras och utvecklas. Katalys – Institut för facklig idéutveckling startades på initiativ av 6F – fackförbund i samverkan.

Katalys styrelse består idag av representanter för LO-förbunden Byggnads, Elektrikerna, Fastighets, Pappers och Seko.

www.katalys.se

PRENUMERERA PÅ KATALYS NYHETSBRÄV FÖR ATT FÅ SENASTE NYTT OM VÅR UTGIVNING OCH VÅRA ARRANGEMANG: WWW.KATALYS.SE/NYHETSBRÄV

KATALYS.
www.katalys.se